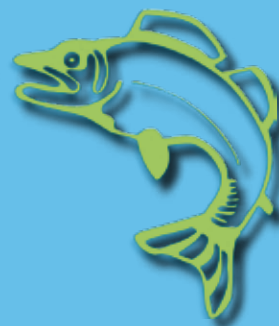

VISLIJN

INFOBLAD VOOR DE OPENBARE VISSERIJ IN VLAANDEREN
AGENTSCHAP VOOR NATUUR EN BOS - JAARGANG 2011

Agentschap voor
Natuur en Bos

Bijlage
Reglement Openbare Visserij 2011 in Vlaanderen

Actueel	3
Blikvanger: Een identiteitskaart voor vissen	3
Viswateren	4-8
Onbekend maar niet onbemind	4
Kilokarpers op het kanaal	5
Gezinsdrama voor de paling	6
De Rode Ridder achterna	7
De palingpeurders	8
Vissoorten	9-11
De Meerval	9
Viswaterprojecten	12-16
Vissers in de steigers	12
En wat met de kleintjes?	13
Als een vrij visje in het water	14
Los door de Dijle	15
Daar bij die molen	16
Onderzoeksprojecten	17-20
Vissers trekken aan de alarmbel	17
Herstel van beekforel	18
Uitgestorven kwabaal in opmars	19
Het mag al eens wat meer zijn...	20
Palingbeheerplan	21-24
Titanenstrijd voor de paling	21
Om verder te vertellen langs de waterkant	25-27
Nieuwe hengelkaarten	25
Nieuw adres	25
Jong vistalent doet de test	26
Zeg 'neen' tegen zwerfvuil	27
Bijzondere vangsten	28-29
DNA ontmaskert de 'verdachte'	28
De Zenne vecht terug!	29
Wetgeving	30-31
Beneden-Zeeschelde	30
Nieuwe borden	31
Stropers op heterdaad betrapt	31
Nuttige adressen	32

Van "bio...dinges" en jonge Kwabalen!

Het voorbije jaar werd er heel wat gepraat over biodiversiteit. Van Kopenhagen tot in Nagoya ging het over die biodiversiteit. In de zoekmachine Google levert het woord alleen al 302.000 resultaten op. Maar in het Internationaal Jaar van de Biodiversiteit roept het woord voor de man in de straat niet veel meer op dan 'bio...dinges'...

Biodiversiteit gaat inderdaad over de plantjes en de beestjes. Belangrijker dan de definitie zijn echter de resultaten. Als trouwe lezer van VISLIJN heeft u wellicht al vernomen dat onze herstelprogramma's voor beekvissen op openbaar water meer en meer op kruissnelheid komen. Eén van die vissoorten is de kwabaal, een kabeljauwachtige van het zoete water die ongeveer vijftig jaar geleden "is" uitgestorven. Vanaf nu moeten we echter zeggen "was" uitgestorven. Uitgerekend in het Jaar van de Biodiversiteit hebben de kwabalen in het Netebekken ons verblijd met nakomelingen.

En ... ook u als visser heeft hier duidelijk een bijdrage geleverd. Als trotse aandeelhouder laten we u met volle teugen mee genieten van dit succes. Immers, door het aankopen van uw visverlof heeft ook u deze herstelprogramma's mogelijk gemaakt.

En dat het ons menens is om het tij te keren, mag blijken. Het beheerplan voor de paling is goedgekeurd door de Europese Commissie en alles wordt nu in stelling gebracht om dit plan uit te voeren. Zo koopt het Agentschap voor Natuur en Bos elk jaar glasaaltjes (jonge paling) aan die worden uitgezet op openbaar water. En gaat het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek aan de zeesluizen in Nieuwpoort na hoe de intrek van glasaal kan worden verbeterd.

De duurzame soortherstelprogramma's voor vissen brengen niet alleen de vissen in beeld, maar ook steeds meer de visser zelf. Ook de sportvisser "neemt weg en oogst" uit de natuur. Hier is niets mis mee zolang er verstandig geoogst wordt. In deze VISLIJN leest u hoe de natuurinspecteurs dit broze evenwicht bewaken en illegale stroperijen aan banden leggen.

Tenslotte leggen we u dit jaar extra in de watten. Na een proefperiode bieden we nu definitief een nieuwe service aan die u het jaarlijkse ommetje naar het postkantoor kan besparen. **Vanaf dit jaar kan u het visverlof ook aanschaffen via internet op de website www.visverlof.be.**

Ik wens u veel succes en een aangenaam vertoeven langs de waterkant.

Marleen EVENEPOEL

Voorzitter Visserijfonds

Administrateur-generaal Agentschap voor Natuur en Bos

Blikvanger!

Een identiteitskaart voor vissen

Net als honden, worden ook vissen uitgerust met een miniaturzendertje. “Via deze ‘identiteitskaarten’ kunnen we vistrappen evalueren en migratiepatronen blootleggen. Maar soms gaat er wel eens iets fout... dan duikt zo’n zendertje op bij een hengelaar thuis of in de braakbal van een reiger.”

1 augustus 2010, aan de Grote Nete in Meerhout. Dit zou geen alledaags visuitstapje worden voor kwieke zeventiger Frans Van Doninck. “Ik kreeg een kanjer van een snoek aan de lijn! Het dier, 90 centimeter groot en 5,3 kilogram zwaar, was zo tekeer gegaan dat het de strijd niet zou overleven. Na enkele reanimatiepogingen besloot ik de snoek dus maar te doden en mee naar huis te nemen. Met pijn in het hart weliswaar, want dat is niet mijn gewoonte. Bij het fileren schrok ik mij echter een ongeluk: naast twee ratten en een baarsje, vond ik een ‘elektronisch snuffje’ tussen de darmen... het was een gemerkt exemplaar. Ik vis al sinds mijn twaalfde, maar dit had ik nog nooit meegemaakt.”

Unieke code

Frans pakte pen en papier en bracht de Visserijcommissie op de hoogte. Het goedje belandde op de onderzoekstafel. “Die elektronische chip bleek inderdaad van ons”, zegt David Buysse van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO). “In 2006 hebben we het dier – toen 34 centimeter groot en amper 224 gram zwaar – een ‘identiteitskaart’ gegeven. Dat doen we als volgt: we vangen alle vissen die stroomopwaarts doorheen een vistrap migreren en bij die exemplaren die groot genoeg zijn, planten we dan een ‘PIT-tag’ of kleine chip in die een unieke code uitzendt. Zulke zendertjes worden ook gebruikt

bij winkeldiefstalbeveiliging en bij het registreren van honden, maar wij willen hiermee vooral vistrappen evalueren en migratiepatronen blootleggen.” In de visdoorgang zelf wordt op de eerste en de laatste trap een antenne geplaatst die de ‘identiteitskaarten’ automatisch registreert. “Zo blijkt dat de snoek meer dan vier jaar lang in de vistrap van Meerhout verbleef. Het was bovendien een sportief beestje, want hij zwom regelmatig de vistrap op en af en kwam maar liefst 1335 keer in de buurt van de antennes.”

Braakbal

Ook aan de Voorste Luysmolen in de Abeek staat zo’n meetstation opgesteld. “In februari 2009 deden de onderzoekers langs de oever van de Abeek echter een bizarre ontdekking: in de braakbal van een reiger zaten 2 PIT-tags afkomstig van 2 kleine snoeken! Hengelaars die per toeval een zendertje vinden, kunnen ons een handje helpen door het op te sturen naar het INBO (Onderzoeksgroep Aquatisch Beheer, Kliniekstraat 25, 1070 Brussel). Alvast bedankt!”

Onbekend maar niet onbemind

Een mooi stukje natuur naast de autosnelweg? Dat is een beetje onverwacht. “De Spildoornvijver, ook wel Put van Walem genoemd, is een niet zo gekend openbaar viswater in Walem, een deelgemeente van Mechelen.” Een leuk weetje: je mag er ook met een bootje vissen.

Kevin Aerts, 25 jaar, kreeg de liefde voor de visserij met de paplepel in de mond. Vandaag komt hij voor de eerste keer naar de Spildoornvijver met enkele vrienden uit Kalfort. “We hebben onze Zodiac boot meegenomen, een kapitaal aan visgerief en speciaal karpervoer”, vertelt Kevin enthousiast. “Ik vis als sinds mijn zesde, mijn vader heeft een visvijver in Hingene en ik heb al heel wat ervaring opgedaan in Spanje, Denemarken, Turkije... Als ik voor de eerste keer een water uitprobeer, dan is mijn moto: kijken, leren en zelf proberen!”

Paling in actie

De Spildoornvijver heeft zeer helder en diep water van goede kwaliteit. Een ideale leefomgeving voor vissen als snoek, baars en karper. “Uniek is dat de onderste waterlagen van veel zuurstof voorzien zijn. In biomassa tref je hier niet zoveel vis, maar de vissen zijn groot en gezond. De soortendiversiteit varieert van 3 tot 7 soorten

en is wel aan de lage kant”, zegt Rudi Yseboodt van het Agentschap voor Natuur en Bos. Uit een onderzoek van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek uit 2006 blijkt dat baars, rietvoorn en paling domineren. “Toch komen de meeste vissers hier voor karper en snoek. Omdat we het natuurlijk visbestand in evenwicht willen houden, wordt er weinig vis uitgezet. Met uitzondering van jonge snoekjes en glasaaltjes in 2010. Dat laatste kadert in het Europees actieplan voor het behoud van de paling.”

16 16 16

De Spildoornvijver is een oude zandwinningsput die uitgegraven werd voor de aanleg van de autosnelweg E-19. De put heeft 16 hectare wateroppervlakte, is tot 16 meter diep en herbergt veel riet en overhangende bomen. “Rond 1600 was spildoorn – of hagedoorn – een natuurlijke afsluiting voor akkers”, weet boswachter Hans Van Praet. “Je kan echter de vijver niet rondgaan. Enkel de oever langsheen de snelweg is bereikbaar. Daarom plannen we een betere ontsluiting naar Walem. Een ander idee is om de aansluitende bossen op te nemen in dit natuurgebied.” Deze vijver is ook de habitat van Chinese wolhandkrabben, schildpadden en rivierkreeftjes en typische broedvogels zoals de ijsvogel en de fuut. Een paar honderd meter verder, langsheen leuke wandelpaden, ligt de Battenbroekvijver die wordt uitgebaat door de Mechelse Waterskiclub. Je ziet: voor ieder wat wils!

Limburg: Zuid-Willemsvaart

Kilokarpers op het kanaal

De Zuid-Willemsvaart is een kanaal voor echte doorzetters. “Een wedstrijdwater met heel wat ‘hot spots’ in de nabijheid van sluisen, bruggen en zwaikommen van de schepen”, weet sportvisser Donald Hungenaert.

1983. De Zuid-Willemsvaart doet de karperswereld op zijn grondvesten daveren door een schubkarper van 22,9 kilogram prijs te geven. “Vandaag worden de vissen zodanig groot gekweekt, dat het record op 37,2 kilogram staat. Maar dit toenmalig Beneluxrecord staat in het geheugen gegrift”, weet Mark Hoedemakers van de Vereniging van de Belgische Karpervissers. “De vispopulatie werd de laatste jaren met mondjesmaat aangevuld met jonge K1 en K2 karpers en met karpers afkomstig van het Natuurgebied Mariahof in Bree. Een schitterende uitdaging voor kanaalvissers die graag vertoeven in een rustige, groene omgeving!”

Feedervissen

Voltooid in 1826 is de Zuid-Willemsvaart één van de oudste kanalen in België. Het kanaal is 123 kilometer lang, heeft een hoogteverschil van 40 meter en verbindt het Nederlandse Maastricht via Belgisch Limburg met 's-Hertogenbosch. Het Belgisch gedeelte koppelt het Albertkanaal aan het Kempisch kanaal en wordt in stukken gesneden door enkele sluisen. Donald Hungenaert: “Binnen- en buitenlandse liefhebbers komen hier wedstrijdvisseren. Veelal met de vaste stok, maar de moderne sportvisser heeft meer technieken voor handen. Vooral de Engelse match en feeder zijn in trek. Ideaal om verder uit te werpen, tot honderd meter van de waterkant. Als ik op bodemvissen vis, haal ik mijn feederhengel met voederkorfje boven. Het korfje valt op de bodem en brengt een portie lokvoer direct bij het haakaas. Door een oriëntatiepunt te kiezen, weet ik dat elke worp ongeveer op dezelfde plaats neerkomt.”

Vergiftiging

Door de vrij goede waterkwaliteit tref je hier ruim vijftien vissoorten aan. Vooral baars, maar ook blankvoorn en paling. Andere bewoners zijn zeelt, snoek, riviergondel... en ook beschermde soorten zoals de kleine modderkruiper. De Zuid-Willemsvaart is een visrijk water, maar visbehoud gaat niet zonder slag of stoot. “Naast stropers, kreeg de waterloop enkele zware vergiftigingen te verduren. Onder meer in 2007. Het bedrijf Chimac-Agriphar uit Seraing loosde 64 kilo chloorpyrifos en 12 kilo cypermethrin in de Maas. Beide zeer giftige insecticiden. Gevolg: duizenden dode vissen, 25 ton in totaal. En dat was niet zonder gevolgen voor de verschillende kanalen die door de Maas worden gevoed: de Zuid-Willemsvaart, het Albertkanaal, het Kanaal Bocholt-Herentals en het Kanaal Dessel-Schoten. Het aantal hengelaars is samen met het aantal vissen flink gedaald. Dit gebied blijft echter een mooi stukje natuur, gemakkelijk bereikbaar met de wagen en geeft heel wat vissoorten prijs.”

Viswateren

Oost-Vlaanderen: Leopoldkanaal

Gezinsdrama voor de paling

Palingvissers kennen ongetwijfeld het Leopoldkanaal. Een goede vangst was altijd verzekerd, maar het tij is gekeerd. Een aantal maatregelen moet de paling terug meer overlevingskansen bieden. Dit kanaal, ook wel de 'Blinker' in de volksmond, blijft evenwel een aangenaam viswater met een gezonde visstand.

“Het Leopoldkanaal was ooit één van de beste palingviswaters van Oost-Vlaanderen”, herinnert boswachter Ronny Van Hoorebeke zich. “Maar migratieknelpunten en fuiken van stropers zorgden voor een ommekeer.” Toch is er hoop. “Zo botsen we de laatste jaren steeds minder op illegale fuiken, dankzij striktere controles.” In 2010 werd bovendien één kilogram glasaal uitgezet. Goed voor ruim drieduizend jonge palingen. “Dat is nodig ook”, weet Alain Dillen van het Agentschap voor Natuur en Bos. “Het duurt immers tot zeven jaar vooraleer de paling uitgroeit tot een volwassen dier en klaar is voor een stevige oceaantrek naar het paaigebied in de Sargassozee, dicht bij de Golf van Mexico.”

Maar dat gaat niet van een leien dakje. Zo passeren niet alle palingen ongeschonden de stuwen en pompgemalen. “Daarom hebben we aan het pompgemaal in Boekhoute een De Wit Vispassage aangelegd: een betonnen constructie waarin het water, zigzaggend door openingen in tussenschotten, het hoogteverschil overbrugt. Ruim tachtig procent raakt ongeschonden door het gemaal heen, de andere palingen lopen spijtig genoeg nog kwetsuren op.”

“Toch wordt het Leopoldkanaal te weinig als viswater gebruikt.”

Blinker en Stinker

Het Leopoldkanaal werd in 1846 gegraven en is 38 kilometer lang. Het kanaal moest het overtollige polderwater laten afvloeien en de bevolking beschermen tegen ‘polderkoorts’ of malaria. De stuw in Sint-Laureins deelt het kanaal op in twee delen: het oostelijk pand watert af naar de Braakman in Nederland, het westelijk pand naar de Noordzee. De laatste twintig kilometer loopt het Leopoldkanaal evenwijdig met het Schipdonkkanaal. In de volksmond de ‘Blinker’ en de ‘Stinker’ genoemd. Van meet afaan kreeg het Leopoldkanaal dankzij zijn zuiver water uit het Meetjesland het flatterende etiket ‘Blinker’. Het Schipdonkkanaal, een link tussen de toen sterk vervuilde Leie en Noordzee, moest het met minder stellen.

Nieuwe steigers

Het Leopoldkanaal is ook vandaag een gezond en visrijk water. Pos en baars domineren. Maar er zit ook veel karper, blankvoorn, gibel en zelfs bot. Ronny Van Hoorebeke: “De snoekstand wordt aangesterkt met sporadische uitzettingen van jonge snoek. Toch wordt het Leopoldkanaal te weinig als viswater gebruikt. Ik heb hier nochtans prachtige visdagen beleefd! Eén van de redenen is dat de trekwegen langsheen het kanaal niet toegankelijk zijn. Vissers willen ook steeds meer comfort. Ze dragen soms gigantisch veel materiaal mee. Dat is toch iets anders dan de primitieve visser verscholen in het riet. Om hier aan tegemoet te komen hebben we een aantal steigers geplaatst, onder meer in Sint-Laureins en Boekhoute”.

Vlaams-Brabant: Vijver van Horst

De Rode Ridder achterna

De vijver van Horst is een nieuw openbaar viswater in het groene hart van het Hageland. Met de oude waterburcht en uitgestrekte natuurgebieden, is dit een unieke plek voor een dagje karpervissen.

De Rode Ridder... we kennen hem allemaal als de stoere man die album na album het kwaad trotseert om edele jonkvrouwen uit netelige situaties te bevrijden. Maar weet je ook dat het kasteel van Horst zijn thuishaven is? Vandaag treffen we op het kasteeldomein vooral wandelaars, fietsers en sinds kort ook meer hengelaars. Want één van de twee kasteelvijvers werd sinds juni vrijgegeven. De drie broers Seppe, Kobe en Robbe Craeninckx halen er de ene karper na de andere uit het water. "Het is hier echt tof vissen", zegt de vijftienjarige Kobe. "Er zit hier mooie en grote vis. Ik heb altijd prijs!" De elektronische beetmelder piept luid, Kobe draait zich om, haalt een karper boven en plaatst hem voorzichtig op het luchtkussen. "Nu nog een fotootje en dan weer het water in!".

Hengelclub Horstvisser

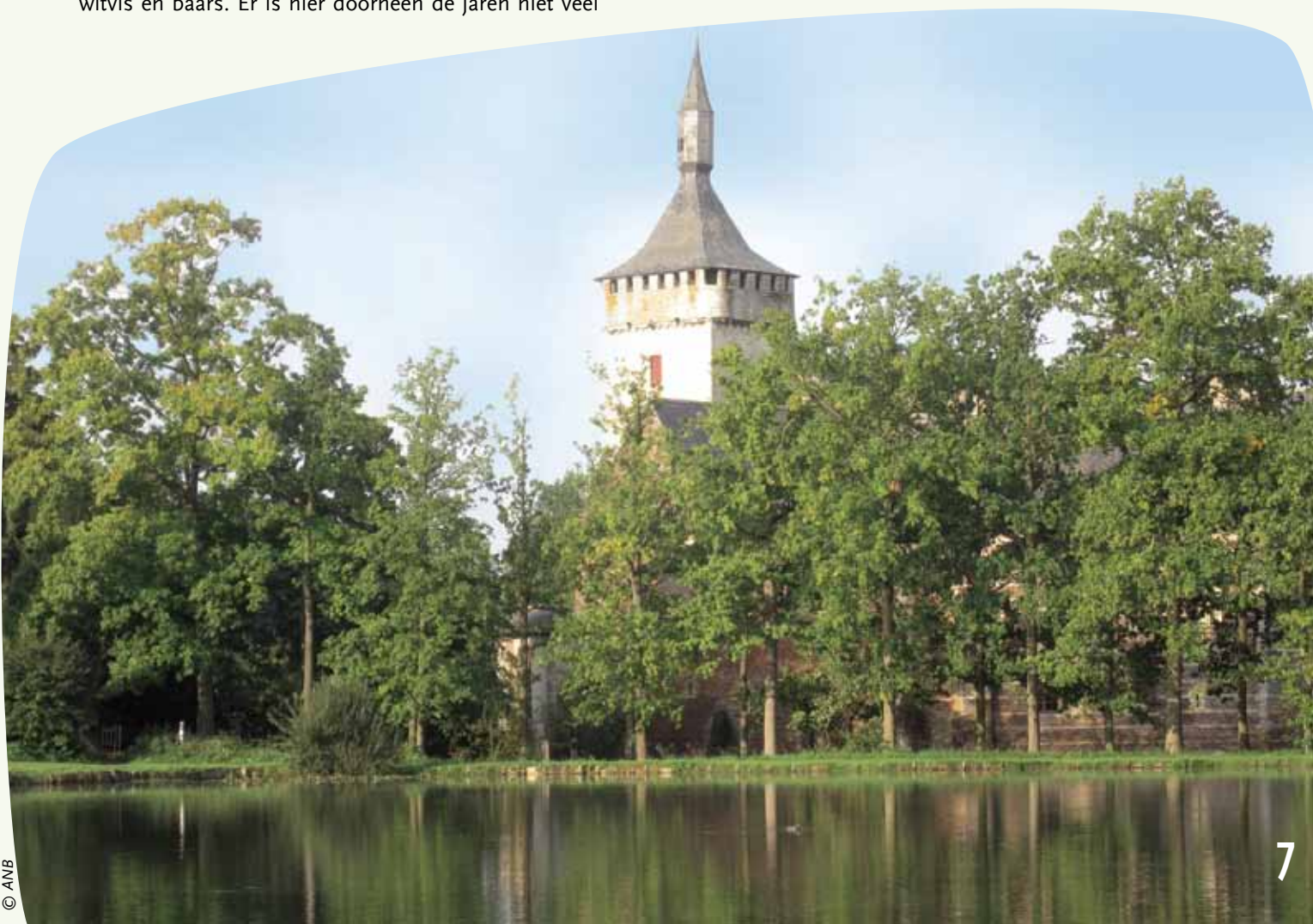
In 2007 werd dit domein van 113 hectare met het kasteel aangekocht door het Agentschap voor Natuur en Bos. Het hengelen op de grote vijver blijft voorbehouden aan de leden van de hengelclub 'De Horstvisser', maar op de kleine vijver kan iedereen een lijn uitgooien. "Op de vijvers zit bijna uitsluitend karper en een weinig witvis en baars. Er is hier doorheen de jaren niet veel

veranderd. Behalve dan dat ik vroeger huur betaalde aan de gravin", lacht Jozef Hendrickx, sinds 1982 voorzitter van De Horstvisser. "Op de grote kasteelvijver tref je elke woensdagnamiddag en zondagvoormiddag de Horstvisser. Regelmatig organiseren we er hengelwedstrijden en jeugdinitiatieven. Bezoekers met een visverlof kunnen dan weer terecht op de kleine visvijver."

Benen strekken

"Naast de visserijwetgeving, moeten de hengelaars zich ook houden aan een aantal extra voorwaarden", benadrukt Chris Van Liefvering van ANB. "Zo mag je hier geen vissen meenemen en moet je ze na vangst onmiddellijk terugzetten. Ook nachtvissen is verboden. Over de vissen en de kwaliteit van het water kunnen we voorlopig niet veel zeggen. Volgend jaar plannen we een visstandonderzoek, zodat we een goed beheer kunnen uitstippelen. In 2011 zullen we de vijvers dan herinrichten."

Wie na het hengelen zin heeft om de benen te strekken, vindt in het bezoekerscentrum (Horststraat 28, 3220 Sint-Pieters-Rode) informatie over de wandel- en fietsmogelijkheden doorheen de uitgestrekte natuurgebieden de Wingevallei, het Troostenbergbos en het Walenbos. Het domein is een gedroomde plek voor paddenstoelfanaten, vogelspotters en al wie zich even ridder of jonkvrouw wil wanen in het prachtige kasteel van Horst.

West-Vlaanderen: Handzamevaart

De palingpeurders

© Vilda, Yves Adams

De Handzamevaart is één van die wateren waar je langsheen de oevers nog vliegvisser en peurders treft. Dat heeft ook zijn redenen: snoek vind je er niet, maar witvis en paling zijn er wel bestand tegen de schommelingen in waterkwaliteit.

Peter Lepouttre trekt er wekelijks op uit met de vlieghengel. “Het binden van de kunstvliegen is een hobby op zich! Je kan vliegjes in de viswinkel kopen, maar ik vind het zoveel leuker om de insecten zelf in elkaar te knutselen. Dat kan met kunststoffen materialen, maar ook met haartjes en veertjes van jachtwild. Met vliegvissen vang ik op de Handzamevaart vooral rietvoorn, blankvoorn en baars.” Dit water is ook in trek bij de ‘peurders’. Een groep enthousiaste vissers die er ’s avonds en ’s nachts op uit trekken om op paling te vissen met de aloude techniek van het peuren. “De palingvissers gebruiken hierbij geen vishaak, maar een peur: een dertigtal wormen aaneengereggen met garen tot een grote ring. Door de peur als een kwast op en neer te bewegen, wordt de geur van de wormen verspreid. Als er paling in de buurt schuilt, mag je er zeker van zijn dat het dier erop af komt.”

Bodemvis bempje

En paling zit er. Logisch ook, want het dier wil naar zee. En de veertien kilometer lange Handzamevaart die van Kortemark naar Diksmuide stroomt, vloeit uiteindelijk in de IJzer, een poort naar de Noordzee. Een leuk weetje: de vaart

stroomt door het centrum van Diksmuide, waar de Grote en Kleine Dijk werden heraangelegd met steigers voor plezierboten. In het kalme winterseizoen worden die gretig ingepalmd door vissers.

De Handzamevallei herbergt ecologisch waardevolle waterbiotopen. Jammer genoeg hebben de historische watervervuiling en structurele aanpassingen – flinke stukken van de vaart werden rechtgetrokken – hun sporen nagelaten. Zeer slechte waterkwaliteit en vissterfte waren kenmerkend voor de jaren negentig. Uit meetresultaten van de Vlaamse Milieumaatschappij blijkt echter dat de inspanningen in waterzuivering nu zijn vruchten afwerpt. De Kasteelbeek, een zijloop van de vaart, herbergt zelfs een populatie bempje. Een vissoort die wordt beschermd door de wet op de riviervisserij.

Hengelstoepen

Het zich voorzichtig herstellende visbestand wordt met open armen door plaatselijke hengelaars ontvangen. Om hierop in te spelen, werden in het voorjaar vijftien hengelstoepen langs de rechteroever aangelegd. Een verdere ont koppeling van alle lozingspunten is echter een belangrijke maatregel naar de toekomst toe. Want doordat we op vele plaatsen geen gescheiden rioleringsstelsel hebben, kan het stelsel bij hevig regenweer niet al het regenwater en rioolwater tegelijkertijd opvangen. Zo wordt noodgedwongen vuil water geloosd via overstorten. Een pijnlijke zaak.

Toppredator vogelvrij in Vlaanderen

De Europese meerval wordt ook wel visduivel of 'Killerwells' genoemd. Het is de grootste vis die in het Belgische zoete water voorkomt. En al is het dier bij onze noorderburen een beschermde soort, hier is hij vogelvrij. Maar is deze toppredator wel zo gevaarlijk? En wat maakt meervalvissen zo uitdagend?

De Europese meerval spreekt tot de verbeelding. Volgens oude volksverhalen zouden grote exemplaren zwemmende honden en kinderen kunnen verslinden. "Dat zijn fabeltjes", weet meervalvisser Johnny Nijs. "Het zijn inderdaad grote dieren en ik heb een meerval wel eens een eend zien wegsleuren. Maar daar blijft het bij. De volwassen meerval is dan ook een toppredator die aan het einde van de voedselketen staat. De Europese meerval herken je dadelijk. Het dier heeft een grote kop met kleine ogen en een zeer brede bek met 6 tastdraden: 4 op de onderkaak en 2 lange sprietten op de kop, net voor de ogen. Hij heeft een opvallende kleine, ver naar voren geplaatste rugvin en een lange anaalvin aan de onderzijde van het schubloze lichaam. De kleur is afhankelijk van de omgeving en varieert van zwart tot bruin op de rugzijde en van geel tot marmerachtig wit op de buikzijde."

De systematische indeling is als volgt: de meerval behoort tot de orde van de meervalachtigen die uit tientallen families en duizenden soorten bestaat. De familie van de meervallen bestaat uit 12 geslachten en 100 soorten. Dit zijn allemaal zoetwatersoorten die soms in brakke wateren vertoeven, maar nooit in zout water. Binnen het geslacht *Silurus* tref je behalve de Europese meerval (*Silurus glanis*) nog 14 andere soorten.

Trommelvlies

"De meerval is een nachtelijke rover. Hij is lichtschiuw en overdag houdt hij zich meestal op nabij de bodem op een vaste rustplaats. Pas in de schemering wordt hij actief. De meerval ziet nauwelijks iets en jaagt dan ook op de tast." Hiervoor gaf Moeder Natuur hem enkele handige hulpmiddeltjes zoals elektroreceptoren in de huid, waarmee hij zwakke veranderingen in het elektrisch veld veroorzaakt door prooien, registreert. Hij volgt de driedimensionale zwemroute van zijn prooi nauwkeurig, alvorens van achteren aan te vallen. Voor het foerageren gebruikt de meerval ook zijn bekdraden als tast- en smaakorgaan. En last but not least: de meerval heeft een goed ontwikkeld gehoor door het 'orgaan van Weber'. Dit orgaan bestaat uit een aantal botjes dat een verbinding vormt tussen de zwemblaas en

het middenoor. Vormveranderingen van de zwemblaas worden direct overgebracht naar de gevoelige zintuigcellen van het middenoor. Dit stimuleert het gehoor en kan ook als druk- en dieptemeter gebruikt worden. Zo kan de meerval in troebel water zwemmen, zonder zich aan allerlei dingen te stoten, en detecteert hij andere vissen die het water in beweging brengen en daardoor voor drukveranderingen zorgen.

De katvis

Door de aparte lichaamsbouw en het formaat van de Europese meerval kan hij nauwelijks met andere soorten worden verwisseld. Toch worden kleine exemplaren wel eens verward met de bruine en zwarte Amerikaanse dwergmeervallen. Die worden in Europa echter zelden groter dan 25 centimeter. Deze twee uit Noord-Amerika afkomstige vissen behoren tot de familie van de Ictaluridae of kortweg katvis. En dus helemaal niet tot de familie van de meervallen. De Amerikaanse dwergmeerval heeft een brede kop met maar liefst acht baarddraden. Verder wijken de vorm en plaats van de vinnen sterk af van die van de Europese meerval. In Amerika staat hij bekend als een goede consumptievvis, vandaar zijn invoer in Europa. De katvis is een taaie vis en trekt zijn plan in onze contreien. Hij is tamelijk goed bestand tegen vervuiling, overleeft vrij lage zuurstofgehalten in het water en ook periodes van droogte door zich terug te trekken in het bodemslijk.

Menukaart

De meerval heeft een uitgebreide menukaart: vis, wormen, slakken, rivierkreeften, kikkers, kleine zoogdieren en zelfs vogels. "De meerval eet ook dode vis", weet Pol Heymans van de Visserijcommissie Limburg. "Bij luchtdrukveranderingen jaagt de meerval uitzonderlijk overdag. Bij een temperatuur lager dan 4 graden Celsius houdt hij echter op met eten. In de herfst migreren meervallen dan ook massaal naar dieper water, waar ze overwinteren. In het voorjaar trekken de dieren weer naar ondiepere delen om te foerageren en te paaien." Deze soort paait pas bij een watertemperatuur van meer dan 18 graden, meestal in mei of juni. Maar ook het effect van de luchtdruk is groot. Bij een plotse verlaging, zoals wanneer een warme dag wordt gevolgd door onweer, wordt de paai ingezet. Opvallend is dat de meervalmannetjes 'de nieuwe man' onder de vissen zijn. Het mannetje maakt in ondiep water een primitief nest van plantenresten. Het nest, de eieren en het broed worden door hem bewaakt. Maar eerst is er een paringsritueel. Het mannetje drijft het vrouwtje naar het nest en zwemt voortdurend om haar heen. Tijdens het paaien stoot het mannetje met zijn bek tegen de buik van het vrouwtje, soms zo fel dat het vrouwtje deels boven het water uitsteekt. Dan omstrengelt het mannetje het vrouwtje en bevrucht de eitjes. Afhankelijk van de grootte, legt het vrouwtje 50 000 tot 200 000 eieren. Die hebben een diameter tot 3 mm en plakken vast aan het nest, aan riet, onderwaterplanten...

Het monster van de Motte

Sportvisser Johnny Nijs heeft een wel zeer specifieke vistechniek. “Ik vis vanuit de boot, met de speciale techniek met het kwakhout. In sommige Europese landen is dat verboden, maar in België mag het gelukkig wel. Het kwakhout is een eeuwenoud stuk houten gereedschap. Wanneer je ermee op het wateroppervlak klopt, ontstaan er onder water drukgolven. Enkel de meerval kan je op deze manier tot aanbijten verleiden. Op mijn dieptemeter zie ik de meerval naar het aas toekomen. Dat is altijd een spannend moment!” Om op meerval te vissen, heb je echt wel het zwaardere materiaal nodig. De lijnen die je voor karpervissen gebruikt, trekt deze reus ongegeneerd kapot. Een meerval haken is één ding, maar dan begint het pas: hoe haal je zo’n gladde reus uit het water? Zo’n vis kan je niet echt ‘scheppen’. “De enige manier is hem onder de bek beetnemen. De bewuste meervalgreep. Daar is de eerste keer wel wat durf voor nodig”, lacht Johnny. “Let wel: je mag hem nooit onmiddellijk de boot binnenhalen. Geef hem eerst een kleine tik om te zien of hij al moe gevochten is. Blijft de meerval naast de boot liggen, haal hem dan pas op.” Nog een laatste tip: je kan meerval vangen met levend aas, maar ook met dode vis. “Zelf vis ik het liefst met pieren. De beste plaatsen? Waar er stroming staat. Meervallen zijn zeer stroomminnend en voelen zich het beste thuis op rivieren zoals de Maas.” Johnny’s record? Een gigant van 2,15 meter en 65 kilo. “Die heb ik overmeesterd op de Motte in het stadspark van Tongeren. Het grappige is dat ik die meerval in 1985 zelf heb uitgezet. Het Monster van de Motte zit daar waarschijnlijk nog altijd...”

Jonge kannibalen

Slechts een gering aantal eieren komt uit. Doorslaggevend hierbij zijn een constante goede watertemperatuur en zuurstofvoorziening. De millimeterkleine embryo’s verblijven de eerste dagen vastgehecht aan het nestmateriaal. Daarna beginnen ze actief te bewegen en ontstaat het pigment in het oog. De dieren worden beetje bij beetje zeer lichtgevoelig. Na een tiental dagen is de dooierzak verteerd en vertonen de larven kieuwademhaling. De bekdraden groeien uit en later ontwikkelen zich ook de buikvinnen en rugvin. Als de visjes drie centimeter lang zijn, kunnen ze naast plankton ook visbroed eten, waaronder hun eigen soortgenootjes. Na ongeveer vijftig dagen zijn de jonge meervallen zo’n zeven centimeter en lijken ze sprekend op hun ouders. Ze worden dan ‘juvenielen’ genoemd. Deze jonge dieren leven nog in groep, maar de grotere soortgenoten leven buiten de paaitijd solitair.

Oude rot

Meervallen zijn taaie dieren. Deze soort stelt niet al te hoge eisen aan de waterkwaliteit. Eutrofiëring, een overmaat aan voedingsstoffen in het water, lijkt zelfs in het voordeel van deze rover. Er zijn dan meer prooivissen en de meerval vertoeft probleemloos in troebel water. Deze dieren worden gemakkelijk dertig jaar oud, met een maximum van tachtig jaar. Nieuwsgierig hoe biologen de leeftijd bepalen? De meerval heeft geen schubben en dus wordt de leeftijd aan de hand van andere botstructuren bepaald,

zoals groeiringen op de wervels of uit analyse van de vinstralen. Afhankelijk van de watertemperatuur, kan de meerval zeer groot worden. De grootste meerval die ooit werd gevangen was vijf meter lang en woog 330 kilogram. Plaats van herkomst: de rivier de Dnjepr, een natuurlijke grens tussen Wit-Rusland en Oekraïne. Het oorspronkelijke verspreidingsgebied van de Europese meerval strekte zich uit over het grootste deel van Europa, behalve de meest westelijke en noordelijke gebieden, plus delen van Turkije en Rusland. Deze soort leeft in meren en plassen en in de benedenlopen van grote rivieren. Hij heeft een voorkeur voor groot water, met veel schuilgelegenheid en zachte bodems.

“Daar is de eerste keer wel wat durf voor nodig.”

Vogelvrij

In Vlaanderen is de vis vogelvrij. Pol Heymans: “Hier zijn helemaal geen restricties op meervalvisserij, terwijl je in Wallonië pas een meerval vanaf tachtig centimeter mag meenemen en in Nederland meervalvissen verboden is bij

wet. De Europese meerval was ooit een zeldzame soort in Nederland en wordt daarom beschermd in de Flora- en Faunawet. Deze wet verbiedt ook om de dieren hun rust- of verblijfplaats te verstoren. Sinds de jaren negentig neemt het aantal echter toe. Veel vissers zouden dan ook graag de meerval opnemen in de Visserijwet, zodat die ook in Nederland weer bevestigd mag worden. De meerval is immers een aantrekkelijke soort voor de sportvisserij. Het is een enorme vechter. Een echte uitdaging!”

Vissers in de steigers

Dan mogen de kanalen al vol van vis zitten, de hengelaars moeten ook nog veilig en ongehinderd een lijntje kunnen werpen.

Gloednieuwe hengelstoepen langs de Westvlaamse Plassendalevaart en Handzamevaart moeten vissers toelaten hun favoriete hobby uit te oefenen.

“Een gekend viswater is het kanaal van Plassendale naar Nieuwpoort”, weet Klaar Meulebrouck van het Agentschap voor Natuur en Bos. Het is 1 van die 31 wateren waar er ook tijdens de paaitijd en ‘s nachts mag gevist worden. Het volledige overzicht vind je op www.natuurenbos.be > wetgeving > openbare visserij. “Het probleem bij de Plassendalevaart is dat de oevers verstevigd zijn met betonnen damwanden, waardoor hengelen niet al te veilig is. Maar dat is binnenkort verleden tijd. Er zijn concrete plannen om over een lengte van een halve kilometer veertig veilige en comfortabele hengelplaatsen te voorzien! Het gaat om individuele steigers, elk met een eigen taludtrap. De steigers zijn gebouwd uit duurzame materialen die aan strenge eisen voldoen, zoals FSC-hout. Het kostenplaatje? 65 000 euro.”

Opknopbeurt

Ook de hengelaars op de Handzamevaart worden verwend met splinternieuwe hengelstoepen. Vijftien in totaal. “De hengelsteigers zijn hier een oplossing voor

de steile oevers. Deze oevers waren bovendien moeilijk bereikbaar door de bramen, struiken en prikkeldraden. Daarom sloegen de afdeling Operationeel Waterbeheer van de Vlaamse Milieumaatschappij en de Provinciale Visserijcommissie de handen in elkaar en gaven ze de oevers een grondige opknopbeurt”, aldus Maarten Goegebeur van de Vlaamse Milieumaatschappij.

Beter visbestand

De hengelsteigers op de Handzamevaart zien er toch iets anders uit dan die op de Plassendalevaart. Ze hebben geen trapje en zijn voorzien van doorgroei tegels en ingezaaid met gras, zodat het natuurlijke karakter behouden blijft. “Vijf hengelsteigers werden geplaatst langs het jaagpad aan de Paddestraat, zes stroomafwaarts van de brug tussen Esen en Vladslo en vier aan weerszijden van de voetgangersbrug aan Esenbrouck. De Handzamevaart stond vroeger bekend als een uitstekend viswater. Maar historische watervervuiling zorgde ervoor dat in de jaren negentig deze waterloop een zeer slechte waterkwaliteit kende, met op verschillende plaatsen een volledige afwezigheid van vis. Na meerdere inspanningen herstelt het visbestand zich voorzichtig. Meer en meer komen hengelaars opnieuw hun lijntje uitwerpen en ook aan hen hebben we gedacht”, lacht Maarten Goegebeur.

En wat met de kleintjes?

Een kraamafdeling voor vissen? Het bestaat. Het Kanaal Dessel-Turnhout-Schoten telt vier nieuwe paaiplaatsen in oude zwaikommen, terwijl er in het Kanaal Bocholt-Herentals vijvers naast het kanaal worden uitgegraven. Een woordje uitleg.

Ook vissen zijn kieskeurige diertjes. Soorten zoals snoek en zeelt hebben rustige en plantenrijke paaigebieden nodig waar het jonge broed ongehinderd kan opgroeien. “Deze zomer heeft nv De Scheepvaart vier nieuwe vispaaiplaatsen aangelegd in zwaikommen van het kanaal tussen Dessel en Schoten. Het kanaal is op deze plaatsen breed genoeg, zodat de werkvloot of wachtende schepen geen hinder ondervinden”, vertelt Rudi Yseboodt van het Agentschap voor Natuur en Bos. “De zwaikommen worden afgeschermd door een rij houten palen, die een dam vormen. Door de openingen kunnen de vissen, maar ook watervogels, in en uit de kanaalkom. De vissen vinden er een geschikt habitat om eitjes af te zetten, terwijl de jonge visjes niet door de golfslag en stroming van schepen worden meegesleurd.”

Ook leuk om weten is dat er steeds meer waterplanten opduiken in de kommen. Zoals gele plomp, hoornblad en typisch voor het kanaal, het kalkminnende kalmoes. “Dat zijn nu net de ideale schuilplaatsen en de ideale planten om eitjes op af te zetten. Bovendien is er

goed nieuws voor de vissers: op de hoeken van de zwaikommen blijft er plaats om te hengelen. In de paaiplaatsen zelf mag uiteraard niet worden gevist.”

Kindervijver

Binnenkort kan je ook een bezoekje brengen aan de kraamafdeling op het Kanaal Bocholt-Herentals. “In oktober zijn we gestart met de aanleg van twee buitendijkse paaiplaatsen aan de kanaaloevers in Lommel”, vertelt collega Bart Denayer. “Eenvoudig gezegd, wordt er een vijver uitgegraven die een open verbinding krijgt met het kanaal, zodat de vissen in en uit de paaiplaats kunnen zwemmen. Hier zitten de vissen in een nog meer natuurlijke omgeving en zijn ze nog meer beschermd voor golfslag dan op het Kanaal Dessel-Turnhout-Schoten. Deze buitendijkse paaiplaatsen zijn echter enkel mogelijk als er voldoende ruimte beschikbaar is. Dat was hier het geval!”

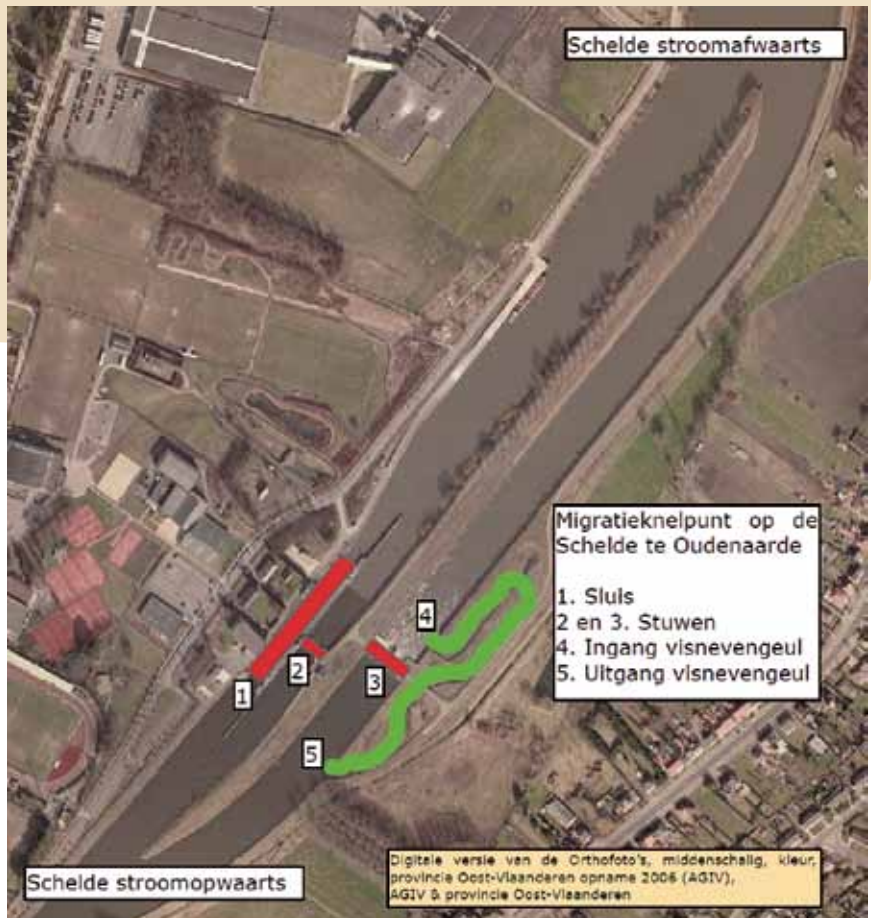
“Nog in Lommel, wordt er een extra paaiplaats langsheen de oever aangelegd: over een lengte van een tweetal kilometer worden de rietkragen langs het kanaal met een vooroever beschermd. Al deze nieuwe paaiplaatsen helpen het natuurlijk visbestand op peil houden en maakt uitzetten van opgekweekte vis minder noodzakelijk.” En wie betaalt al deze kinderbadjes? “De Vlaamse overheid en voor een stuk ook het Visserijfonds.” Wie een visverlof koopt, is dus eigenlijk meter of peter...

Als een vrij visje in het water

Vissen migreren naar de Boven-Schelde op zoek naar geschikte paai- en voedingsplaatsen. Maar wat als het paradijs aan de andere kant van de stuw lonkt, terwijl de vis er niet voorbij geraakt? 'Nevengeulen' vormen hier een natuurlijke oplossing.

Een vrije vismigratie is van levensbelang. "Vissen migreren op zoek naar geschikte paai-, rust- en voedingsplaatsen. Of ze vluchten voor verontreiniging, roofdieren, de winter... Door allerlei barrières slagen sommige vissoorten er niet meer in hun levenscyclus te voltooien, met als gevolg dat de soort sterk achteruitgaat of zelfs helemaal verdwijnt. Zo geraken grote migratoren zoals bot, rivierprik en spiering niet meer de Boven-Schelde op. Ze worden zelfs als 'zeldzaam' opgenomen op de Rode Lijst van vissen in Vlaanderen", verduidelijkt projectingenieur Sandrien Paeleman van Waterwegen en Zeekanaal NV.

Drie Keer prijs

"Toen drie stuwen – Asper, Oudenaarde, Kerkhove – op de Boven-Schelde aan vernieuwing toe waren, was dat een uitgelezen moment om de knelpunten voor de vissen aan te pakken", zegt projectingenieur Sandrien Paeleman. "Op alle drie de locaties was er voldoende plaats om naast de rivier een visnevengeul uit te graven. In 2004 was Oudenaarde aan de beurt, in 2010 Asper en in 2012 volgt Kerkhove."

Nevengeulen worden niet lukraak gegraven. De beste locatie wordt berekend. "Je hebt een voldoende sterke lokstroom nodig die de vissen van koers doet wijzigen, voldoende ver van de stuw verwijderd, en je moet rekening houden met het verval dat je moet overbruggen. Zo overbrugt de geul in Asper met zijn lengte van 300 meter een verval van meer dan 2,5 meter. In Asper liggen trouwens twee stuwen naast elkaar. Als er eentje defect is, blijft scheepvaart mogelijk. En dat is nodig ook, want op één jaar tijd passeert hier 11 miljoen ton trafiek. Goed voor 550 000 vrachtwagens."

Knelpunt Merelbeke

Eind goed al goed dan? Nog niet. Collega Nathalie Devaere: "Grote migratoren hebben een voorkeur om via de Boven-Zeeschelde, en niet via het Kanaal Gent-Terneuzen, de Boven-Schelde op te trekken. Het allereerste knelpunt dat ze tegenkomen, nog voor de stuw in Asper, is de stuw in Merelbeke. Door ruimtegebrek kunnen we daar geen vistrap bouwen. Daarom gaan we na of we de vissen via een andere weg op de Boven-Schelde krijgen. De zijrivier de Tijarm biedt een uitweg. Maar we moeten eerst bekijken of we het grootste debiet over de stuw van de Tijarm krijgen. Want vissen kiezen altijd voor de sterkste lokstroom. Nog even en de vissen kunnen weer vrij migreren van de zee tot voorbij Kerkhove."

Los door de Dijle

Op elk potje past een dekseltje. Zo is er ook aan elke watermolen een specifieke oplossing voor de vismigratieknelpunten. En die technieken zijn divers... Op de Laan in het Dijlebekken kunnen daardoor de vissen vrij migreren en ook in de Dijle zelf kunnen ze binnenkort vlot heen-en-weer zwemmen.

“Knelpunten rond watermolens zijn vaak het moeilijkst op te lossen. Zijn de molens nog in werking? Welk type molen is het? Is er in de nabije omgeving voldoende ruimte om bijvoorbeeld een nevengeul te graven? Met al deze vragen moeten we rekening houden”, weet Koen Martens van de Vlaamse Milieumaatschappij. “Zo was aan de molen in Terlanen ruimte voor de aanleg van een nevengeul van maar liefst vierhonderd meter lang. De geul werd aangelegd in de gracht die parallel loopt met de Laan en vervolgens verbonden met deze zijrivier van de Dijle. Deze ‘wegomlegging’ geeft de vissen ook extra schuilplaatsen en meer mogelijkheden om voedsel te zoeken en te paaien.” En elke vissoort stelt zo zijn eigen eisen. “Op de Laan vind je algemene soorten zoals riviergondel en bermpje, maar ook soorten die op de Rode Lijst staan. Zoals winde, serpeling en elrits.”

Vergane glorie

In Florival, net stroomafwaarts aan de grens met Wallonië, klinkt een ander verhaal. De watermolen hier is vervallen. Maar de stuw bleef een helse barrière voor migrerende vissen. Koen Martens: “De stuw werd ontmanteld, de woelkom aan het rad van de molen deels gedempt en het bodempeil van de Dijle werd geleidelijk opgehoogd over een lengte van vijfhonderd meter. Om grondtransport en kosten te beperken, werd grond aangevoerd van een naburig vijvergebied. Herstel van de molen is trouwens nog altijd mogelijk.”

Elektriciteitsmolen

Van de molen in Rotselaar is het wel de bedoeling dat die volop draait. Van dit beschermd monument dat sinds 1995 elektriciteit opwekt, worden momenteel de maalderijmachines en het bakhuis gerestaureerd. Hier dringt zich dus een derde mogelijkheid op: een vistrap. “Zo zullen optrekkende vissen rond de molen kunnen zwemmen. Nog dit jaar starten we met de werken, waardoor de vissen binnenkort ongehinderd kunnen trekken over de volledige Dijle.”

Daar bij die molen

Eeuwenlang hebben watermolens gezorgd voor brood op tafel. Vandaag zijn ze echter een onoverkomelijke barrière voor stroomopwaarts migrerende vissen. Maar beide kunnen best samengaan: dankzij de aanleg van een vistrap aan de watermolens in Grobbendonk en Kasterlee is binnenkort vrije vismigratie mogelijk over de volledige Kleine Nete.

De watermolen van Grobbendonk is het eerste knelpunt aan de Kleine Nete vanaf de zee. “Daardoor schoten de vistrappen in Retie en Herentals deels hun doel voorbij. Zij bewezen hun nut voor de lokale soorten, maar grote trekvisen zoals paling, bot en rivierprik geraakten niet voorbij Grobbendonk”, vertelt Koen Martens van de Vlaamse Milieumaatschappij. Een hoogteverschil van twee meter kunnen de vissen niet op eigen kracht overwinnen. De oplossing: een vistrap. “Die trap bestaat uit 16 treden van telkens 12 centimeter waarmee we in totaal een hoogteverschil van 2 meter overwinnen. Elke trede heeft een lichte V-vorm zodat de stroming gelijkmatig en kalm blijft.”

Stuwrecht

Watermolens hebben in Vlaanderen een eeuwenoud stuwrecht. Bij het opendraaien van de molensluis komt het waterrad door het opgestuwde water in beweging.

Marc Florus (VMM): “Zowel de grote stuwconstructie als de vistrap hebben daarom een afsluitklep. Als de molenaar wil stuwen, kan hij de klep bedienen. Dan is het alsof er geen vistrap is. Heeft hij gedaan met malen, dan zet hij de klep opnieuw open. Voorbij de klep is er bovendien een mogelijkheid gemaakt om visonderzoek te doen. In de betonnen openingen kunnen we netten hangen om vissen te vangen en te tellen. Het stroomgebied van de Kleine Nete is immers een ecologische trekpleister en een geschikte leefomgeving voor zeldzame vissen. Ook de kleine modderkruiper en rivierdonderpad die in Vlaanderen zelfs uiterst zeldzaam zijn, leven hier goed.”

Hindernissenparcours

Vismigratieknelpunten oplossen is een werk van lange adem. Weliswaar noodzakelijk. “België, Nederland en Luxemburg moeten voor 2015 de helft van alle prioritaire knelpunten uitschakelen. In 2021 moet drie kwart van de hindernissen weggewerkt zijn en in 2027 alles. Daarom hebben we voor Vlaanderen een prioriteitenlijst opgemaakt. In totaal zijn er 166 knelpunten op de waterlopen, waarvan 65 watermolens. Ruim 20 procent werd opgelost!”, zegt Koen Martens. “Er rest ons nog één knelpunt op de Kleine Nete: de watermolen van Kasterlee. Volgend jaar leggen we ook daar een visdoorgang aan. Over de volledige rivier is hierdoor vrije vismigratie mogelijk.”

Vissers trekken aan de alarmbel

Moeder, waarom vangen wij steeds minder vis? Met die vraag klopten de liefhebbers van het Albertkanaal en het Netekanaal aan bij het Agentschap voor Natuur en Bos. Tijd voor een uitgebreid onderzoek dus. De resultaten geven de vissers voorlopig gelijk.

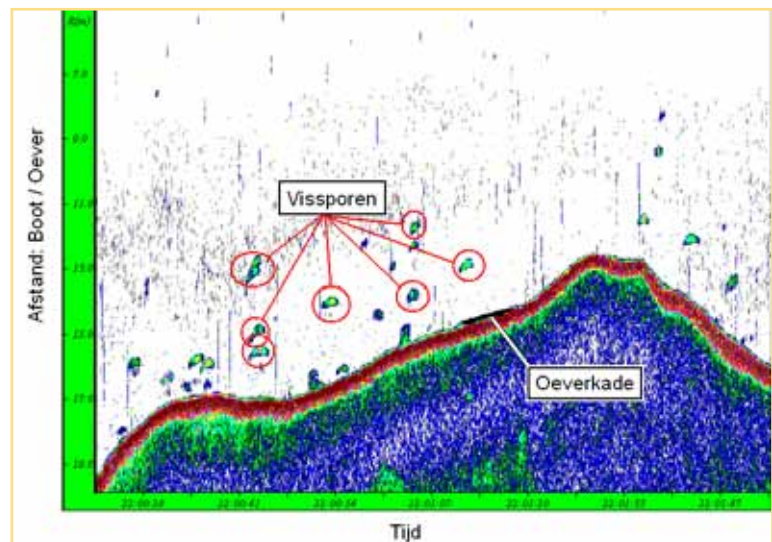
Het Albertkanaal is een echt wedstrijdwater. Maar de plaatselijke hengelsport deed er een niet zo leuke ontdekking: ze vangen steeds minder vis. En dat ligt niet aan de hengeltechniek, want ook het gewicht van de vissen blijft dalen. “De hengelaars van het Netekanaal, dat het Albertkanaal bij Viersel verbindt met het bevaarbare deel van de Nete, hebben dezelfde klachten”, vertelt Kristof Vlietinck van het Agentschap voor Natuur en Bos. “Op beide kanalen tref je tussen de twaalf en vijftien vissoorten aan. Dat blijkt uit de recente vangsten met fuiken en elektrovisserij van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, waarvan je de resultaten kan raadplegen op vis.milieuinfo.be. Het probleem is echter dat die onderzoeken wel iets vertellen over het aantal soorten – voor beide kanalen is dat trouwens een goed resultaat – maar niets over het aantal kilo vis.”

Echo onder water

Specialisten van VisAdvies en Visserijservice uit Nederland startten in december 2009 met een nieuw onderzoek. Deze keer met een andere techniek: sonar. “Ze doorkruisten het gebied met een aangepaste boot die met sonarapparatuur onder water geluid uitzendt. Door de echo's kan men het aantal vissen aflezen. Een beetje zoals walvissen en dolfijnen met echosystemen hun prooi opsporen”, verduidelijkt Kristof Vlietinck. “In combinatie met de resultaten van kuilvisserij wordt dan een schatting gemaakt van het totale gewicht van de vissoorten per hectare. Kortweg: de visbiomassa. Voor het Albertkanaal staat de teller op 11 kilogram per hectare, terwijl het Netekanaal het met 21 kilogram per hectare iets beter doet. Toch zijn die cijfers ondermaats in vergelijking met soortgelijke wateren in Nederland.”

Aalscholvers

Moeten we dan vis uitzetten? “Elk jaar wordt er in het Albertkanaal al vijf ton vis uitgezet, vooral blankvoorn, karper en winde. In het Netekanaal doen we hetzelfde voor blankvoorn, snoek, zeelt en winde. Maar van die drie laatste soorten werden weinig of geen exemplaren geteld. Bovendien ontbreken op beide kanalen de grote volwassen dieren. Er werd vrijwel alleen jonge vis gevangen.” Hiervoor is er een waaier aan oorzaken: door de scheepvaart is er weinig rust- en schuilgelegenheid, waterplanten kunnen zich niet ontwikkelen, er zijn geen paaigebieden... “Uit het onderzoek blijkt ook dat bij bijvoorbeeld blankvoorn de lengteklassen van 10 tot 30 centimeter ontbreken. De aalscholver heeft hier zeker de hand in.” Een ander fenomeen is de verbetering van de waterkwaliteit door de zuivering van afvalwater. “Daar hoor je ons dus niet over klagen. Een gevolg is wel dat er steeds minder voedingsstoffen in het water terechtkomen, waardoor de productiviteit van het water vermindert. Dat betekent dat de totale hoeveelheid planten en dieren afneemt.”

Herstel van beekforel

Tot drie maal toe werden er beekforelletjes uitgezet in de Terkleppebeek in het Denderbekken. Twee jaar later blijkt dat deze zeldzame soort zich daar goed thuis voelt. “Of de beekforel zich ook op natuurlijke wijze zal voortplanten, dat is nog een vraagteken.”

“De beekforel is een zeldzame vissoort die alleen in zuiver en stromend water voorkomt, met veel variatie en een stenige bodem om te paaien”, vertelt visserijbioloog Alain Dillen van het Agentschap voor Natuur en Bos. “Deze soort gaat sterk achteruit en wordt in Vlaanderen weinig of niet gekweekt door de private visteeltsector. Die zetten vooral in op regenboogforel, maar dat is een Amerikaanse soort die helemaal niet thuishoort in Vlaamse beken en rivieren. In het Centrum voor visteelt in Linkebeek, kweken we juist die soorten die in Vlaanderen niet of weinig gekweekt worden, waaronder de beekforel. We willen op deze manier de natuurlijke forellenstand herstellen. Maar de hamvraag is: waar zetten we die diertjes uit? De Terkleppebeek blijkt een ideale thuis.”

In topvorm

Sinds 2008 zwemt er beekforel op de Terkleppebeek. Drie jaar op rij, werden telkens tussen de duizend en tweeduizend exemplaren uitgezet. Maar hoe evolueert

de populatie? “Om dat te weten te komen, hebben we in 2009 een elektrische afvissing uitgevoerd in de beek. Dat is een techniek die de vissen met elektrische stroom lokt en verdooft. We hebben zeer grote aantallen gevangen. De diertjes hebben de winter blijkbaar goed overleefd. Bovendien waren de vissen in topconditie. Het kalkrijke water van de Terkleppebeek met behoorlijk wat grindpartijen en dood hout in het water, vormt dan ook een ideale biotoop voor de ongewervelde diertjes waarmee de forel zich voedt.”

Wintervis

Nog goed nieuws uit het visstandonderzoek: de beekforel is stroomafwaarts uitgezwermd. Een ernstig knelpunt verhindert echter de verdere migratie van zowel de beekforel, als andere zeldzame soorten zoals de beekprik en de rivierdonderpad. “Vlak voor de brug aan de straat Trimpont is er een schuin opgetrokken betonnen plaat. Met wat steenbestorting dat het hoogteverschil passeerbaar maakt, is het probleem snel opgelost. Maar om een vispopulatie te krijgen die zichzelf in stand houdt, is meer nodig. We moeten de komende jaren verschillende lengte- of leeftijdsklassen blijven bijplaatsen. Deze winter – de beekforel paait in de winter – zetten we opnieuw een lading uit. Hopelijk paaien ze dan op een natuurlijke wijze in de beek. Omdat deze soort pas geslachtsrijp is na drie tot vier jaren, moeten we nog even geduld uitoefenen.”

Uitgestorven kwabaal in opmars

Fantastisch nieuws: onderzoekers van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek hebben in Balen de eerste kleine kwabaal gevangen die geboren en opgegroeid is in de Grote Nete. Veertig jaar lang was deze soort uitgestorven in België. Er is hoop dat deze verdwenen vis binnenkort opnieuw tot onze inheemse fauna kan gerekend worden.

De kwabaal kwam ooit in bijna elke waterloop in Vlaanderen voor. Het is de enige kabeljauwsoort die in zoet water leeft, gemakkelijk te herkennen aan die ene baarddraad op zijn kin. Hij kan tot één meter groot worden. En leuk om weten: een klassiek ingrediënt van de Gentse waterzooi. “Maar door aanhoudende vervuiling en het uitdiepen en rechtekken van waterlopen, stierf de soort volledig uit in België”, vertelt Johan Coeck van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Samen met het Agentschap voor Natuur en Bos en de Provinciale Visserijcommissies werken we sinds 2000 aan een herstelprogramma. Met succes blijkt nu.

Elektrische prikkels

“Sinds 2005 laten we in de Grote Nete en Bosbeek elk najaar duizenden jonge kwabaaltjes vrij, die in de INBO-proefkwekerij in Linkebeek worden gekweekt. We volgen de diertjes verder op. Dat doen we met

de techniek van elektrisch vissen: de kwabaaltjes worden met elektrische prikkels gelokt en verdoofd en vervolgens met een schepnet overgebracht in emmers. Zo wisten we dat de uitgezette visjes al opgegroeid waren tot stevige knapen van vijftig centimeter en meer. En nu blijkt dat deze dieren er voor het eerst in geslaagd zijn om zich ook voort te planten!”

Franse ouders

De paaitijd van de kwabaal valt in de winter. “In de periode december tot januari. Deze kabeljauw kweekt dan ook enkel bij zeer lage temperaturen”, legt Johan Coeck uit. “Het is pas bij een watertemperatuur van minder dan vijf graden dat eitjes en hom bij de ouderdieren tot rijping komen. Toch zijn we er de voorbije jaren in geslaagd de vis in gevangenschap te kweken.”

En daar komt heel wat bij kijken: “De volwassen kwabalen worden tijdens de wintermaanden in tanks met gekoeld water gehouden, waardoor de vrouwtjes eitjes afzetten die dan na bevruchting worden uitgebreed in broedflessen. Als de eitjes uitkomen worden de larven in ondiepe tanks gebracht. Ze worden er gevoed met plankton en later met muggenlarven, om op te groeien tot kwabaaltjes van een tiental centimeter.” In oktober en november werden deze ‘broedflesvisjes’ met duizenden tegelijk losgelaten in de Grote Nete, de Bosbeek, de A-beek en de IJse. “En nu maar hopen dat de natuur de rest doet.”

Het mag al eens wat meer zijn...

Deze zomer was het twee keer feest in West-Vlaanderen: de 'kraamklinieken' aan het kanaal Roeselare-Leie en de Neerloopbeek werden er officieel geopend. Een paaiplaats helpt het natuurlijk visbestand op peil houden en dat zorgt ook voor tevredenheid bij de 60 000 sportvissers die Vlaanderen telt.

"Ga en vermenigvuldig u", sprak provinciegouverneur Paul Breyne enkele rietvoornen toe vooraleer ze in de gloednieuwe paaiplaats aan het kanaal Roeselare-Leie werden losgelaten. De bedoeling is dat het visbestand zich op natuurlijke wijze kan handhaven. "Het kanaal heeft een goede waterkwaliteit, maar er waren geen geschikte plaatsen waar vissen hun eitjes kunnen afzetten. Het visbestand was dan ook bijna volledig afhankelijk van de jaarlijkse visuitzettingen. Telkens werd tot vijfhonderd kilo vis aangevoerd", vertelt Klaar Meulebrouck van het Agentschap voor Natuur en Bos.

Steen en beton

Het kanaal telt dan wel zestien vissoorten, toch domineren baars, blankvoorn, gibel en paling en is er nauwelijks roofvis te bespeuren. "Dat komt grotendeels door de structuur van het kanaal. De betonnen wanden, kaaimuren en grove steenbestortingen geven weinig

of geen geschikte plaatsen om kuit te schieten. De gloednieuwe paaiplaats moet voor een ommekeer zorgen. De plas werd zo groot mogelijk gemaakt omdat het nu, maar hoogstwaarschijnlijk ook in de toekomst, de enige paaiplaats op het kanaal zal zijn." Hoe dat in zijn werk gaat? Onder de Trakelweg door, maken twee buizen een verbinding tussen de waterplas en het kanaal. Die zorgen voor een lokstroom die de vissen in en uit het kanaal doet zwemmen. Een demonstratie van vissoorten, de symbolische uitzet van enkele rietvoorns en een hapje en drankje, luidden deze kraamkliniek in Ingelmunster feestelijk in.

Feest aan de IJzer

Enkele dagen voorheen, mocht Klaar Meulebrouck ook al blankvoorn uitzetten in die andere nieuwe paaiplaats, langs de Neerloopbeek in de IJzervallei. "In Alveringem werd het einde van het project 'Vallei De IJzer' van de Vlaamse Landmaatschappij gevierd. Vijftien jaar lang hebben heel wat overheden en organisaties gewerkt aan de herinrichting van de vallei. Een gloednieuwe paaiplaats kon hier niet ontbreken", lacht Klaar Meulebrouck. "Dit zorgt op termijn voor minder kosten en een natuurlijker en evenwichtiger visbestand." Ook hier werden de bezoekers, onder wie heel wat hengelaars, getrakteerd op een receptie, enkele mooie speeches en een wandeling door de IJzervallei. "Nu duimen dat de vissen ook daadwerkelijk de weg naar de paaiplaats vinden."

Titanenstrijd voor de paling

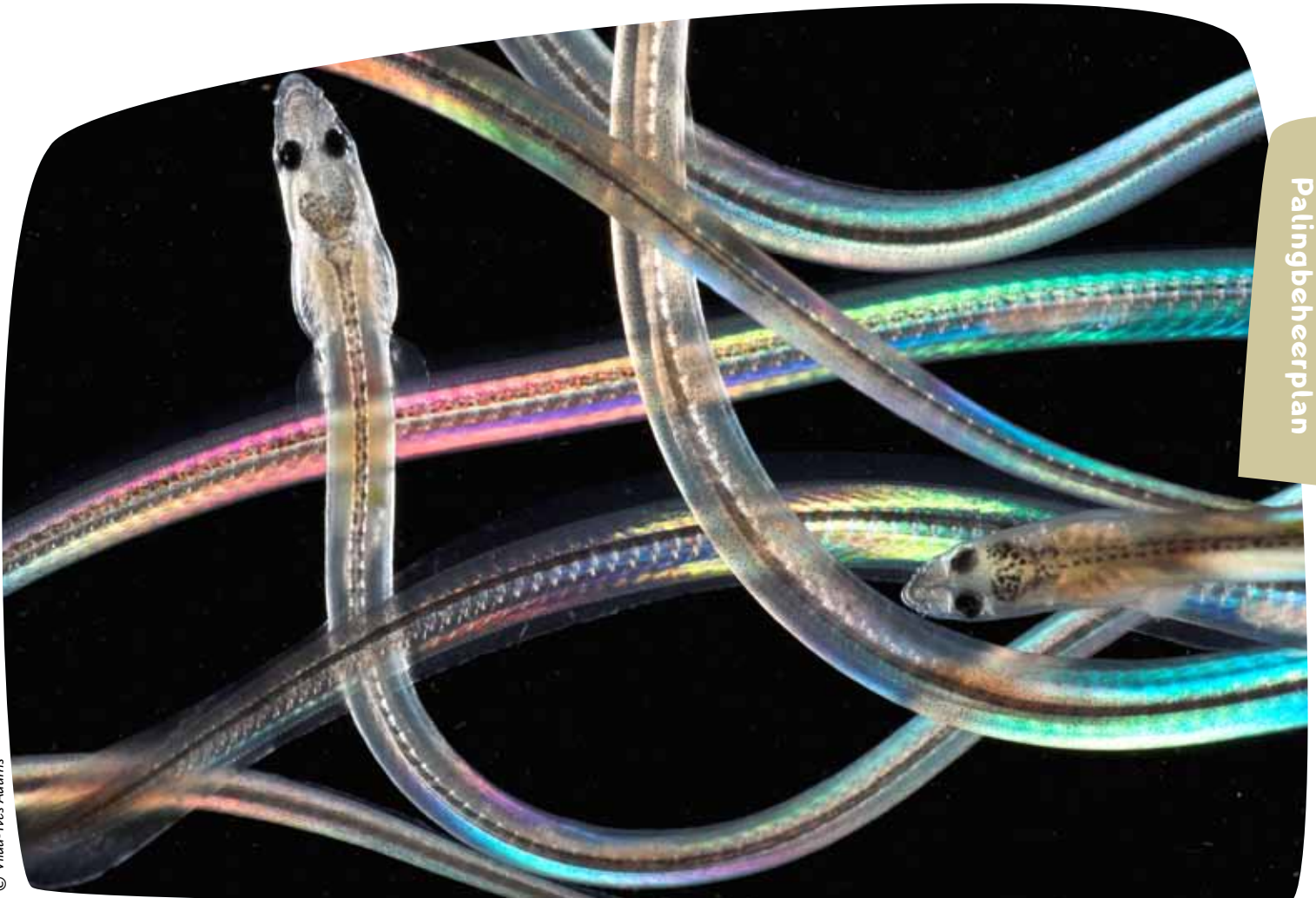
De paling in het groen dreigt van ons bord te verdwijnen. De dramatische achteruitgang van de paling is geen nieuws. Wat wel nieuw is, zijn enkele doeltreffende maatregelen die het tij moeten doen keren.

Het is een echt overlevingsdrama... de grote tocht van paling of aal. Het verhaal start in de Sargassozee in de Golf van Mexico, waar de larven worden geboren. Vrijwel direct starten de diertjes aan een reis van wel zesduizend kilometer lang! Meelifend op de Golfstroom proberen ze de Europese kusten te bereiken, waar ze veranderen in 'glaasaaltjes'. "Maar barrières zoals dammen, stuwen en sluizen belemmeren massaal hun intrek", vertelt Kristof Vlietinck van het Agentschap voor Natuur en Bos. "Als de glasaaltjes erin slagen het zoete water te bereiken, vertoeven ze enkele jaren in onze rivieren, waar ze opgroeien tot zilverpaling. Hier bouwt de paling vetreserves op die hem in staat stelt om opnieuw de oversteek te maken naar de Sargassozee om te paaien en uiteindelijk... te sterven. Maar door al die barrières trekken ook steeds minder volwassen palingen naar zee. Een vicieuze cirkel."

Het grote plan

De oplossing? "Om de sterke achteruitgang van de paling een halt toe te roepen, heeft de Europese Raad via een Verordening bepaald dat elk Europees land een palingbeheerplan moet opstellen voor het herstel van de soort. Door de talrijke laaglandrivieren en polderwateren wordt Vlaanderen daarbij beschouwd als een belangrijke regio voor de opgroei van aal en de rekrutering van zilveraal", verduidelijkt Kristof Vlietinck. Het doel van Europa? Ervoor zorgen dat veertig procent van de zilverpaling kan ontsnappen naar zee. "Een hele klus, waarbij we op meerdere terreinen tegelijk inzetten. Die maatregelen zijn vervat in het Palingbeheerplan voor België dat op 5 januari 2010 werd goedgekeurd door de Europese Commissie."

De Europese landen werken hierbij intensief samen. Ans Mouton van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek: "Via het gloednieuwe project 'Living North Sea' slaan vijftien organisaties uit de Noordzeeregio de handen in elkaar (zie www.livingnorthsea.eu). Alle informatie over vismigratie-

Palingbeheerplan

routes en knelpunten wordt opgeslagen in een digitale bibliotheek. We delen kennis en ervaring. Samen willen we een gezonde visstand realiseren in zee en zoetwater die vissoorten zoals de paling meer overlevingskansen moet bieden.”

Zoutzoet

De meeste Europese waterlopen kennen een geleidelijke overgang tussen zout en zoet. Sommige riviermondingen worden echter kunstmatig afgesloten door zeesluizen en andere constructies. En dat vooral in de lager gelegen regio's zoals Nederland en Vlaanderen. “Hierdoor worden brakke getijdenezones vervangen door bruuske zout-zoetovergangen. Als de aaltjes er niet in slagen die zout-zoetovergangen te maken, wordt het hele opgroei gebied voor paling in het binnenland onbereikbaar. Omgekeerd, de plotse overgang van zoet naar zout kan fysiologische problemen opleveren voor zilverpalingen”, zegt Kristof Vlietinck. “Aan de kust zijn de zes belangrijkste zout-zoetovergangen:

de Ganzepoot, Sas Slijkens, monding Blankenbergse Vaart, monding Noordede, monding Leopoldkanaal en monding Schipdonkkanaal. Deze constructies worden enkel gebruikt om overtollig zoet water naar zee te lozen. Ze worden gesloten bij opkomend water. Slechts een enkele glasaal slaagt er in door spleten en kieren de rivieren te bereiken.”

Ans Mouton vult aan: “Daarom hebben we de mogelijkheden voor glasaalmigratie in de Ganzepoot volledig in kaart gebracht. Conclusie: een ‘aangepast spuischuiwen’ of het beperkt openen van de spuischuiwen bij hoog water – dit is een volledig nieuw concept en een primeur voor Vlaanderen! – biedt hier de beste resultaten. Waar er in dit experiment per tijdcyclus oorspronkelijk slechts een beperkt aantal aaltjes de overstap maakten, zijn dat er nu een honderdvoud. Bovendien kan deze proefopzet in de toekomst ook uitgebreid worden naar een volwaardig beheer van alle schuiwen. Dat kan tellen.” Het onderzoek naar de vijf andere zout-zoetovergangen is nog lopende.

© Vilda-Yves Adams

De Ganzepoot te Nieuwpoort

Ganzepoot

De Ganzepoot dus. Het Ganzepoot spuicomplex ligt in Nieuwpoort. Zes waterwegen waaronder de IJzer worden via dit complex met de Noordzee verbonden. Elke waterloop wordt afgesloten door drie tot acht spuischuiten om de instroom van zout water te vermijden bij hoogwater. Zo worden de landbouwgronden beschermd tegen verzilting, de dorpen tegen overstromingen en zijn sommige waterlopen bevaarbaar. “De verspreiding van glasaal werd op deze waterlopen nagegaan, de impact van verschillende maatregelen getest. We stelden vast dat de migrerende glasaal sterk wordt aangetrokken door de zoetwaterstroom die lekt door de spuien. De windrichting, waterkwaliteit, bodemstructuur... spelen blijkbaar minder een rol. Een aangepast spui-beheer laat hierbij een groot deel

“Slechts een enkele glasaal slaagt erin door spleten en kieren de rivieren te bereiken.”

glasaaltjes en ook andere vissoorten binnen.” Deze nieuwe methode heeft ook andere voordelen: zo verliezen de glasaaltjes niet onnodig energie. Die energie hebben ze immers nodig om hun opgroeigebied heelhuids te bereiken. Bovendien heeft de zeer beperkte instroom van zeewater geen negatieve invloed op de lokale landbouw, milieu en recreatie. Het risico op permanente verzilting is hier alvast onbestaand. “En belangrijk voor de toekomst: dit aangepaste spui-beheer kan toegepast worden op talrijke gelijkaardige constructies wereldwijd. De aanlegkosten zijn nihil en de bediening kan geautomatiseerd worden, zodat ook hier geen extra kosten ontstaan. Efficiënt en goedkoop dus.”

Eerste wereldoorlog

“We hebben ook andere mogelijke oplossingen onder de loep genomen. De ‘glasaalgoot’ – dat is een lange hellende goot stroomafwaarts van de barrière die de vissen lokt naar deze alternatieve route – is geen goede oplossing. Het is immers moeilijk om glasaal door de goot te lokken, zolang de sterke lokstroom door de gesloten sluisdeuren en spuistuwen blijft bestaan. En terwijl de aanleg van vispassages doorheen heel het land een must is, was ook dit voor de Ganzepoot geen optie, omdat het complex erkend is als beschermd monument waar de IJzervlakte in oktober 1914 onder water werd gezet. Verder landinwaarts, ter hoogte van de stuwen in Asper en Oudenaarde op de Boven-Schelde, werden wel met succes twee nevengeulen aangelegd (zie pagina 14).

Franse aaltjes

In afwachting dat door al deze maatregelen de paling hier opnieuw goed gedijt, wordt in de Vlaamse openbare wateren glasaal uitgezet. “Die glasaaltjes zijn afkomstig uit buitenlandse rivierbekkens waar nog voldoende aantallen optrekken”, zegt Kristof Vlietinck. “In 2010 hebben we 143 kilogram jonge paling, gevangen in Frankrijk, uitgezet over heel Vlaanderen. Goed voor zo’n 430 000 stuks. Dat is nodig ook, want het aantal glasaaltjes dat de rivieren optrekt is historisch laag. Zo is dat op de IJzer in Nieuwpoort nog slechts 1 procent van de glasaaltjes in vergelijking met 1980. Met deze uitzetting verhogen we dus op termijn ook het ontsnappingspercentage van de zilverpaling naar zee.” De aankoop van de visjes wordt gefinancierd door het Visserijfonds dat de inkomsten van de verkoop van de visverloven beheert. Zo draagt elke visser, ook u, via de aankoop van een visverlof, bij tot het herstel van de paling.

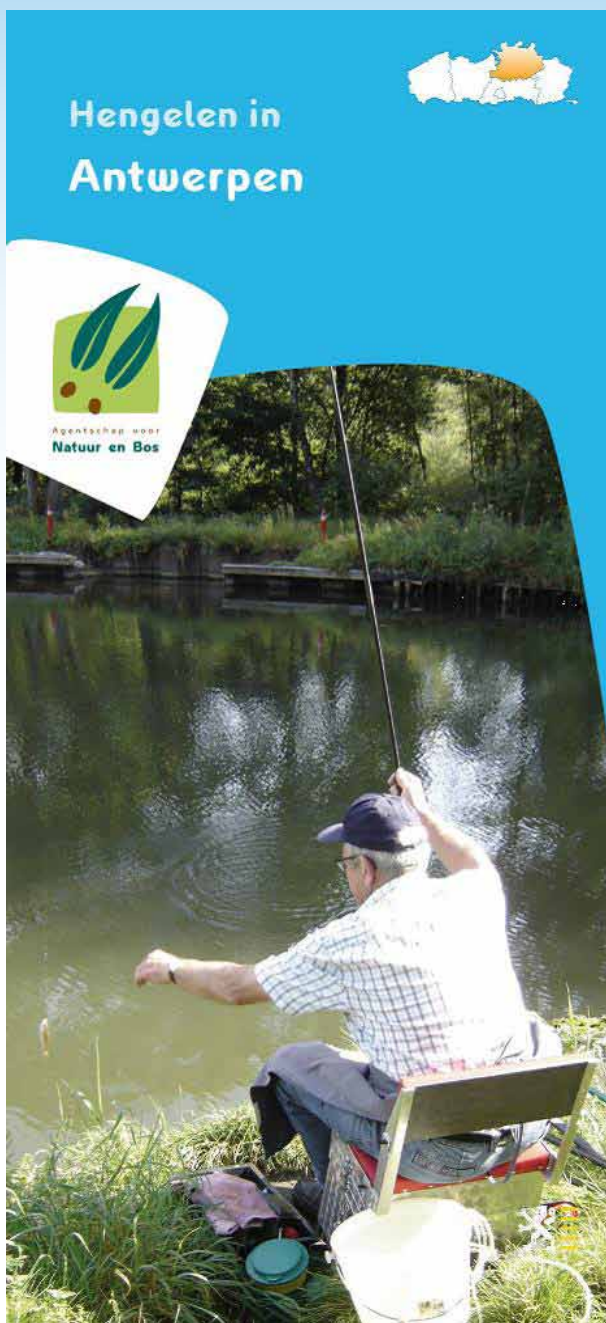
Glasalen

Vlaanderen kan tellen

Ronny Dejonghe is zo één van die goede zielen van de Provinciale Visserijcommissie van West-Vlaanderen... Toen ze hem in 2002 vroegen om als vrijwilliger glasaaltjes te tellen, zei hij volmondig: “Ja.” Maar hoe gaat dat nu in zijn werk? “Van eind februari tot begin mei vangen we glasaaltjes op de IJzer. Zo monitoren we het volledige glasaalseizoen. Eind mei vang je toch enkel maar kwallen”, lacht Ronny. “Eén à twee uur voor hoogtij worden de buitenste sluisen opengezet. De glasaal trekt in en met een fijnmazig schepnet wandelen mijn collega en ik de kaai af. En dat tot een uur na hoogtij. We tellen de visjes, wegen ze en laten ze een paar kilometer verderop weer vrij. Dat doen we zo’n 25 nachten per seizoen.”

En waarom is dit zo’n belangrijke klus? De Europese palingverordening verplicht alle landen om een monitoringstelsel op te starten dat moet helpen bij het internationaal herstelplan van de paling. Informatie over de historische ontwikkelingen in het aalbestand van Europa is echter schaars. Maar voor Vlaanderen zijn deze tijdreeksen al beschikbaar sinds 1964! “Eigenlijk is dat per toeval gegroeid. Vijftig jaar geleden begrepen de visbestandbeheerders al dat vele trekroutes van de paling volledig vernield waren. Ze besloten om glasaal te vangen in de IJzermonding in Nieuwpoort, om ze dan uit te zetten in de resterende leefgebieden in heel Vlaanderen. En dat zijn ze blijven doen. Steeds werd met dezelfde techniek gevestigd, dus zijn de cijfers zeer betrouwbaar en uniek. En die cijfers spreken boekdelen. Tot 1979 zijn de vangsten groot, met een gemiddelde van 511 kilogram per jaar. In het begin van de jaren tachtig kwam de kentering. Het gemiddeld lag toen op 157 kilogram. Van 1983 tot 2000 daalde dat cijfer tot 28 kilogram. En in 2010 is het nog triester gesteld met de vangst: 318 gram. De oorzaken zijn zeer uiteenlopend, maar van één ding zijn we zeker: cijfers liegen niet.”

Nieuwe hengelkaarten

Ben jij ook op zoek naar het beste plaatsje om te vissen? Dan komt een hengelkaart goed van pas! De hengelkaart van de provincie Antwerpen en de regiokaart Rivierenland (Rupelstreek/Klein Brabant/ Vaartland) zitten in een nieuw kleedje. Je kan beide gratis opvragen bij de Provinciale Visserijcommissie Antwerpen. Een mailtje (info@visserijcommissie.provant.be) of telefoontje (03-240 64 39) volstaat.

Nieuw adres In een 4-sterrenkantoor

De Provinciale Visserijcommissie Vlaams-Brabant krijgt een nieuwe stek. En niet zomaar de eerste de beste: het Vlaams Administratief Centrum in Leuven, een topvoorbeeld van een energiezuinig kantoorgebouw.

“Vanaf januari 2011 verhuist het secretariaat van de Visserijcommissie naar het Vlaams Administratief Centrum in de Diestsepoort nr. 6 in Leuven, vlakbij het station”, vertelt Chris Van Liefferinge van het Agentschap voor Natuur en Bos. “Dit kantoorgebouw verbruikt de helft minder energie dan een traditioneel

kantoorgebouw. Het heeft driedubbele beglazing, een dikke isolatielaag van de buitenschil, passief schrijnwerk en geïsoleerde waterleidingen met lage energiekost. Bovendien kan het dak uitgerust worden met vijfhonderd vierkante meter zonnepanelen.” De meest opvallende energiebesparende techniek is echter de BEO of Boorgat Energie Opslag: in de winter wordt koude in de grond opgeslagen, om in de zomer het gebouw te koelen. En omgekeerd: met opgeslagen warmte wordt het pand in de winter verwarmd. De Vlaamse overheid evalueert al haar gebouwen op duurzaamheid. Het Vlaams Administratief Centrum behaalt met vier sterren de maximumscore!

Om verder te vertellen langs de waterkant

Vijvers van Groenendaal

Jong vistalent doet de test

© ANB

De Groenendaalvijvers in het Zoniënwoud werden wel op een zeer originele manier geopend: een hele klas jonge vissers werd op zondag 6 juni ondergedompeld in de fascinerende onderwaterwereld. Heeft u ook zin om een nieuw viswater uit te proberen?

Het kasteel en de vijvers van Groenendaal zijn een prachtige poort tot het Zoniënwoud en een toeristische troef in de Vlaamse groene gordel rond Brussel. “Na de opening van het kasteel, werden deze zomer de Putselvijver en de Lindevijver in de spotlight gezet”, zegt Chris Van Liefveringe van het Agentschap voor Natuur en Bos. “Beide vijvers werden ontslibd en de oevers werden heraangelegd. De noordelijke en westelijke oevers van de Lindevijver werden ingericht als een ondiepe moeraszone, een ideale paai- en rustplaats voor de vissen. Op de zuidelijke en oostelijke oevers mag worden gehengeld. Op de derde vijver, de Ganzepootvijver, kweken we snoekjes op. Daar is vissen uiteraard verboden.”

Eerste visles

De leerlingen uit het zesde leerjaar van de vrije Sint-Clemensschool in Hoeilaart beleefden die dag een groot avontuur. “De kinderen leerden zelf vislijntjes maken

en kregen les over vissen en ecologie. Speciaal voor de gelegenheid hadden we in samenwerking met het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek twee aquaria tussen de vijvers geplaatst, met daarin die vissoorten die in de vijver leven. Dat maakte het nog spectaculairder voor de kids. Snoek en blankvoorn domineren, maar je vindt hier ook plantenminnende soorten zoals zeelt, rietvoorn en kroeskarper.” Daarna was het tijd voor de praktijkles: een heuse hengelinstitutie, waarbij de leden van de plaatselijke hengelclub ‘De Luchtvaarders’ de kinderen een handje toestaken. “Het leuke is dat bijna elke leerling één of meerdere vissen aan de haak sloeg!” Van de Provinciale Visserijcommissie Vlaams-Brabant kreeg iedereen nog een leuk welkomstpakket, met een jeugdvisverlof, hengelkaarten, postertjes over het leven onder water... en de laatste editie van het infoblad Vislijn.

Sprookjesachtig

De opening van de Putselvijver en de Lindevijver was meteen het startschot van een nieuw hengelseizoen. “Wie houdt van idyllische plekjes, moet de opgesmukte vijvers zeker eens testen! Met een beetje geluk kan je hier zelfs een glimp opvangen van een ijsvogel...”

© Demerlijvisser

Zeg 'neen' tegen zwerfvuil

De Motte en de meander aan het kasteel van Schoonhoven liggen er opnieuw netjes bij. En dat dankzij de clubleden van de Demerlijnvisser, die op dinsdag 18 mei 2010 de strijd tegen zwerfvuil inzetten.

“De diensten van Stad Aarschot hadden die ochtend de bermen gemaaid, waardoor de zwerfvuilactie vlotjes verliep”, vertelt Chris Van Liefvering van het Agentschap voor Natuur en Bos. “Met deze actie geven we de hengelaars meer plaats om een lijntje uit te werpen, en dat in een nette buurt. Minstens twee keer per jaar organiseert de Hengelsportfederatie Vlaams-Brabant een opruimdag. Maar het zijn vooral de mannen en de vrouwen van de Demerlijnvisser die een pluim verdienen!”

“Maar het zijn vooral de mannen en vrouwen van de Demerlijnvisser die een pluim verdienen!”

Mankracht

“Rond 15 uur zijn we erin gevlogen”, vertelt visser Danny Cypers. “Goed voor twaalf grote vuilniszakken. Maar ook in het water lag veel rommel. Daarom trokken wij twee dagen later in waadpak en met schepnet in de hand, erop uit. Maar liefst zes grote kuipen glazen en plastic flessen haalden we uit het water. Die hebben we dan naar de glascontainer gebracht.” Deze winter plannen de Demerlijnvisser opnieuw een zwerfvuilactie. “De club krijgt hiervoor een klein extraatje, maar we doen het vooral omdat het zoveel leuker is om in een nette omgeving te hengelen. Hopelijk denken de wandelaars en vissers nu twee keer na, vooraleer ze hun vuilnis achterlaten.”

Om verder te vertellen langs de waterkant

DNA ontmaskert de 'verdachte'

Wat doe je als er een 'onbekende' vis in de fuik zit? Eén adres: het genetisch labo van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. "De Schelde gaf dit jaar alvast een leuk geheim prijs. De meivis is terug van weggeweest. Ook een exemplaar van de koningsombervis belandde in het labo, maar exoten hebben we liever niet."

"Voor de monitoring van de visstand in de Schelde, werken wij al jaren samen met vrijwilligers die de fuiken op meerdere plaatsen controleren. Zij noteren de resultaten en laten daarna de dieren vrij. Soms zit er echter een vis in de netten die zelfs voor het geoefende oog van onze onderzoekers een raadsel blijft. Zo werden er vorig jaar twee vissen gevangen, die ons de nodige kopzorgen bezorgden", aldus Maarten Stevens van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Een stukje vin

Die ene vis, een nogal groot uitgevallen 'haring', werd in de zoetwater getijdenzone van de Schelde gevangen. "Een haringachtige in zoet water? Dat deed ons denken aan een fint, beter bekend als meivis. Die leven op zee en trokken vroeger massaal de Schelde op om zich voort te planten. Die finten maakten zodanig veel rumoer dat de oeverbewoners uit hun slaap werden gehouden", lacht Maarten Stevens. "Voor een klaar en duidelijk antwoord, knipten we een stukje van de vin dat we naar het genetisch labo in Geraardsbergen brachten. Net zoals bij een misdadonderzoek wordt daar het weefselmateriaal van de 'verdachte' onderzocht. We vergeleken het DNA met onze databank en... 'match found': de fint!"

En dat is uitzonderlijk. De meivis is een Europees beschermde soort die op de Rode Lijst de status 'uitgestorven in Vlaanderen' heeft. "In de jaren negentig werden opnieuw een paar volwassen dieren gevangen aan de Belgisch-Nederlandse grens, maar van een herstel was geen sprake. Vorig jaar werd dan voor het eerst een jonge fint gevangen in het zoetwatergedeelte van de Schelde. Ook in 2010 zwommen daar een aantal jonge finten in de fuiken. Dit bewijst dat de soort zich bij ons opnieuw voortplant, wat zeer goed nieuws is, zeker tijdens het Internationaal Jaar van de Biodiversiteit!"

Fint

© Vilda, Rollin Verlinde

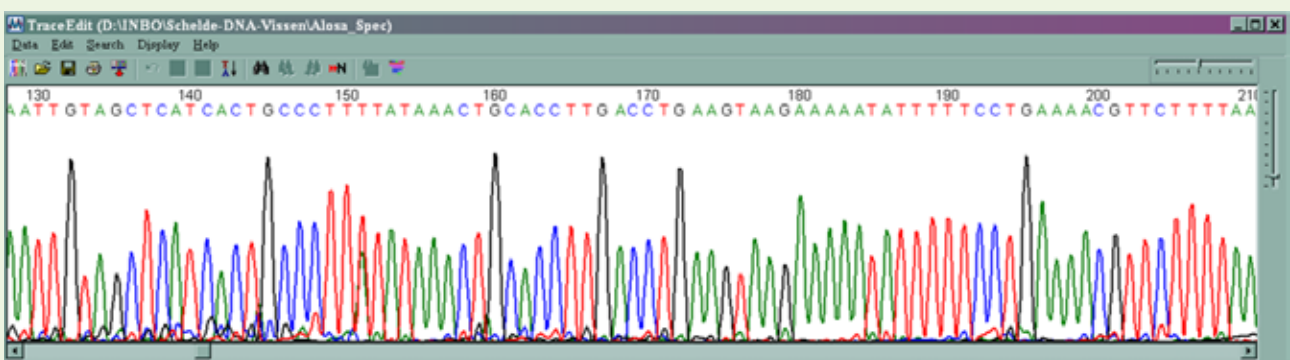

Koningsombervis

© INBO

Koningsomber

De tweede onbekende, gevangen in de brakwaterzone, was een zeebaarsachtig visje. Het was al snel duidelijk dat het niet om een Europese soort ging en dat we het antwoord aan de overkant van de oceaan moesten zoeken. DNA-onderzoek gaf opnieuw uitsluitsel: een koningsombervis, die voorkomt aan de oostkust van Noord-Amerika en daar wel tot één meter lang kan worden. Meer dan waarschijnlijk is deze exoot via het ballastwater van een schip in de haven van Antwerpen en vervolgens in de Schelde terechtgekomen. De meeste exoten overleven de trip niet, of sterven hier omdat de leefomgeving niet geschikt is. Voor de koningsombervis is de Schelde dat echter wel, maar dit kleine exemplaar overleed vroegtijdig in de fuik."

Genetisch profiel van een fint

© INBO

Bijzondere vangsten

De Zenne vecht terug!

De Zenne was opnieuw een dode riool nadat het grootste waterzuiveringsstation van ons land 11 dagen werd stil gelegd. Maar de rivier en daarmee ook de visstand, hebben zich wonderwel snel hersteld. “We zitten minstens terug op het niveau van voor de vervuiling. Bovendien zijn de vissen erg gezond”, aldus Jan Breine van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

8 december 2009. De waterzuiveringsinstallatie in Brussel-Noord valt stil. Elf dagen lang zou het afvalwater van ruim een miljoen Brusselaars de Zenne instromen. Als er al een vis werd aangetroffen, was het een dode vis. Maar op een half jaar tijd heeft de rivier zich goed hersteld. Op 22 en 23 juli plaatsten technici en wetenschappers van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek fuiken op de Zenne met als resultaat: een visstand gelijk aan die van voor het incident. Jan Breine: “Vanaf het moment dat de waterzuiveringsinstallatie opnieuw in werking trad, zagen we een goede stijging van het zuurstofgehalte in het water en keerde de paling met mondjesmaat terug naar de rivier. Vissen zijn dan ook goede indicatoren: ze reageren snel op vervuiling, maar ook snel op een verbetering van de waterkwaliteit.” Daarmee zijn ook watervogels zoals krakeenden, pijlstaarten en de niet zo populaire aalscholvers, terug van weggeweest.

Topscore

Na het incident werden in Vilvoorde, Weerde en Leest de vissen maandelijks geteld. “In de maand juni ving we in totaal 1 303 vissen verdeeld over 11 soorten. Het beste resultaat sinds de start van onze bemonsteringen in 2007. Het zijn wel de robuuste soorten die vrij goed bestand zijn tegen vervuiling. Zoals paling, giebel en brasem. Maar de Zenne is dan ook historisch vervuild. Honderd jaar lang was dat een dode, stinkende rivier. Tot vier jaar geleden enkele waterzuiveringsinstallaties werden vernieuwd en andere bijgebouwd. De zuurstofconcentraties zijn vandaag op het randje van de basisnorm. Vilvoorde scoort het slechtst, maar dat is te verwachten: de Zenne stroomt daar langs fabrieken en zware industrie. Daar zijn bovendien geen getijden. Pas na Vilvoorde wordt de Zenne onderhevig aan de getijden van de Noordzee. Vandaar dat we in Leest de beste visstand hebben.”

River Thames

Forel in de Zenne, is dat mogelijk? “Ooit was dat het geval. Maar de Zenne heeft heel wat te verduren gehad. Een gelijkaardig verhaal als de Theems in Engeland, ooit één van de zwaarst vervuilde rivieren in de wereld. Ook daar was er jarenlang geen visje te bespeuren. Door een doorgedreven programma van waterzuivering en strenge wetgeving op lozingen, is de zalm er teruggekeerd. Bij ons, op de Zenne, zal het INBO nog een jaar lang elke twee maanden de visstand en de waterkwaliteit meten. Hopelijk komen we volgend jaar met nog betere cijfers.”

Bijzondere vangsten

Visverbod in gesloten tijd

Vissers, opgelet! Op de Beneden-Zeeschelde tussen Antwerpen en de Belgisch-Nederlandse grens mag je niet langer hengelen tijdens de gesloten tijd van 16 april tot en met 31 mei. In 2009 was dat wel nog het geval, maar in 2010 werd in uitvoering van het Belgisch Palingbeheerplan de fuikvisserij op onder meer de Beneden-Zeeschelde verboden. Daarmee kwam ook een einde aan het apart statuut van deze rivier en werd de gesloten tijd er opnieuw van toepassing. Logisch ook, want de Beneden-Zeeschelde is net als de rest van de Schelde een natuurlijke waterloop waar hengelen tijdens de paaitijd verboden is.

De Schelde is dus niet opgenomen in de tabel met viswateren waar bij wijze van uitzondering gevist mag worden in de paaitijd. Deze tabel vindt u terug in de folder 'Vissen volgens de wet – Reglement Openbare Visserij 2011' die ingesloten is in deze brochure. In de dokken van Antwerpen mag dan weer wel gevist worden in de paaitijd. Deze bepaling en alle andere visserijregels zijn opgenomen in de folder. Het is dus raadzaam dit document goed te lezen vooraleer u gaat vissen!

Nieuwe borden

Het verbodsbord dat de hengelaars duidelijk maakt waar er niet gevestigd mag worden, zit in een nieuw jasje. Bovendien kan dit nieuwe bord vergezeld zijn van een extra pictogram: een dikke pijl die precies aangeeft waar het visverbod van toepassing is. "Zo kunnen er zeker geen misverstanden zijn", zegt Kristof Vlietinck van het Agentschap voor Natuur en Bos. "De borden worden onder meer geplaatst aan paaiplassen, vispassages en op plaatsen met hoge visconcentraties zoals de lozingspunten van warm water van energiecentrales. In 2015 moeten alle oude borden vervangen zijn." Daarnaast zijn er plaatsen waar hengelen structureel verboden is, bijvoorbeeld in sluizen en boven op bruggen van bevaarbare waterlopen. Wil je meer weten over de wetgeving op de openbare visserij? Surf dan naar www.natuurenbos.be > Wetgeving en Subsidies.

oud

NIEUW !

Stroppers op heterdaad betrapt

© ANB

Stropen is verboden bij wet. "Maar niet iedereen geeft daar gehoor aan. Daarom blijven acties tegen grootschalige visstropen broodnodig", vertelt een natuurinspecteur uit de provincie Antwerpen. "Dit voorjaar hebben we in Antwerpen twee stroppers met verschillende leglijnen met aasvisjes op heterdaad betrapt. We hebben ook drie mensen die tijdens gesloten tijden aan het vissen waren met kunstas en levende aasvisjes geverbodiseerd en een twintigtal illegale fuiken op zes plaatsen in beslag genomen. Het is onvoorstelbaar hoe 'creatief' stroppers zijn in het bouwen van allerlei illegale vistuigen. Het vraagt een enorme kennis van zaken om hier als inspecteur tegen op te treden."

In Vlaanderen wordt er vooral gestroopt op paling en snoekbaars, waarvoor de restaurants tamelijk wat geld betalen, en op grote karpers die voor grof geld worden verkocht aan privéwaters. Bent u getuige van mensen die grote karpers meenemen, die vissen tijdens gesloten tijd met kunstas of een levend visje, of die fuiken en leglijnen uitleggen? Help ons en meld deze verboden praktijken aan de natuurinspectie uit jouw provincie." Voor een lijst met contactgegevens, surf je naar www.natuurenbos.be > Thema's > Natuurinspectie > Contact.

Nuttige adressen VISLIJN 2011

Infoloket Openbare Visserij Provinciale Visserijcommissies

U heeft een vraag over de openbare visserij?
Wenst u meer informatie over visserijregelgeving, viswateren,
visrechten, vissoorten en visstandbeheer?
Neem dan contact op met de Visserijcommissie in uw provincie.

West-Vlaanderen
FAC Kamgebouw, K. Albert I-laan 1/5 bus 6, 8200 Brugge
Tel. 050-30 16 17
E-mail: pvcwvl@gmail.com

Oost-Vlaanderen
Woodrow Wilsonplein 2, 9000 Gent
Tel. 09-267 78 02
E-mail: pvc@oost-vlaanderen.be

Antwerpen
Jan Van Rijswijcklaan 28, 2018 Antwerpen
Tel: 03-240 64 39
E-mail: info@visserijcommissie.provant.be

Vlaams-Brabant
VAC, Diestsepoort 6, 3000 Leuven
Tel: 016-21 12 21
E-mail: visserij.wvl.anb@vlaanderen.be

Limburg
Universiteitslaan 1, 3500 Hasselt
Tel: 011-29 96 87
E-mail: raymond.dupont@bz.vlaanderen.be

© VRF

Beheer van de visstand en de visserij Agentschap voor Natuur en Bos

Het Agentschap voor Natuur en Bos staat in voor het beheer van de visstand, het behoud van de visserij en de naleving van de visserijwetgeving. Vissterfte op openbaar water kan bij het Agentschap gemeld worden, evenals visstroperij of andere ernstige inbreuken op de visserijwetgeving.

West-Vlaanderen
Zandstraat 255 bus 3, 8200 St.-Andries-Brugge
Tel: 050-45 41 76
E-mail: visserij.wvl.anb@vlaanderen.be

Oost-Vlaanderen
Gebr. Van Eyckstraat 4-6, 9000 Gent
Tel: 09-265 45 82
E-mail: visserij.ovl.anb@vlaanderen.be

Antwerpen
Gebouw Anna Bijns
Lange Kievitstraat 111-113 bus 13, 2018 Antwerpen
Tel: 03-224 62 62
E-mail: visserij.ant.anb@vlaanderen.be

Vlaams-Brabant
VAC, Diestsepoort 6, 3000 Leuven
Tel: 016-21 12 20
E-mail: visserij.vbr.anb@vlaanderen.be

Limburg
Koningin Astridlaan 50 bus 5, 3500 Hasselt
Tel: 011-74 25 00
E-mail: visserij.lim.anb@vlaanderen.be

Centrale Diensten-Visserijfonds
Graaf de Ferrarisgebouw
Koning Albert-II-laan 20 bus 8, 1000 Brussel
Tel: 02-553 82 22
E-mail: visserij.anb@vlaanderen.be

Colofon

VISLIJN is een jaarlijks magazine van het Agentschap voor Natuur en Bos

Verantwoordelijke uitgever:
Dirk Bogaert
Directeur Communicatie
Agentschap voor Natuur en Bos
Koning Albert II-laan 20 bus 8
1000 Brussel

Redactie en samenstelling:
Debbie Burssens
f-twee uitgeverij, www.f-twee.be

Dirk Bogaert, Rudi Yseboodt en Kristof Vlietinck
Agentschap voor Natuur en Bos

Voor meer informatie over VISLIJN
02-553 82 22

Lay-out en realisatie:
Nadia De Braekeler
BZ-AFM
Digitale Drukkerij

Drukkerij:
Drukkerij Goekint, Oostende

Depotnummer: D/2010/3241/379

Uitgave januari 2011
OIP code 2500000021133

Meer info over het Agentschap voor Natuur en Bos:

www.natuurenbos.be

Schaf uw visverlof aan op www.visverlof.be